STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 08240

GEKLIBENE VERK

H. Leivick

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

ה. לייוויק

אָרעמע מלוכה

דראַמע אין פיר אַקטן

ווילנע — 1927

ווילנער פאַרלאַג פון ב. קלעצקין

PRINTED IN POLAND

H. Lywik. — „Oreme młuche“, dramat

Drukarnia „Wydawnictwo Wileńskie“ B. Kleckina, Wilno

פערזאָנען:

חיים, א בעטלער, אַ האָרבאַטער, אַ דאַרער.

מלך, אַ ייד פון אַ יאָר פופציק, אויף אַ קריפּל־וועגעלע, חיימס טאַטע.

מיכה, אַן אלטער בעטלער פון אַ יאָר זעכציק, מלכס פאָטער.

זרח, אַ בלינדער בעטלער.

טייבשטומער, בעטלער.

יונה קאַסאָקע, מלכס באַגלייטער. ער פירט מלכן אויפן קריפּל־וועגעלע. ער האָט אַ קרום אויג, איין אַקסל איז ביי אים העכער פונם צווייטן.

דאָקטאָר.

הינדע, אַ בעטלערין, אַ זקנה.

מירל, אַ געשטופּלטע. } אירע טעכטער.
יעטע, אַ שענערע פון דער ערשטער }

אַ קול פון צימער.

ערשטע פרוי.

צווייטע פרוי.

שטימען.

בעטלער:

אימיטירטע בלינדע; אַ ייד אויף צוויי קוליעס; אַ ייד אויף קוליעס; אַ פרוי מיט איין האַנט; אַ פרוי מיט אַ האָרב; אַ גרויסער ייד מיט אַ שיינע באָרד, וואָס איז בישט קיין קאַליקע; אַ בלינדער אויף איין אויג.

ערשטער אַקט

א קעלער-וווינונג פֿון בעטלער. שמוציק און עלנט. אַ בעט מיט אָנגעוואָרפֿענע שמאַטעס בעטגעוואַנט: רעכטס די שטוב פֿון אַרייַנגאַנג. לינקס — צוויי טירן צו אַנדערע צוויי חדרים. פֿון איין צימער הערט מען פֿון צייט צו צייט אַ שטיל קרעכצן פֿון אַ פֿרוי

מיכה אַן אַלטער בעטלער פֿון אַ יאָר זעכציק, אינגאַנצן בלינד זיצט אויפֿן בעט, וויגט זיך און דערציילט עפּעס. חיים אַ האָרבאַטער, אַ דאַרער, ניט קיין געגאָלטער, האַלב תּם, האַלב מרה-שחורהניק, גייט אַרום איבערן שטוב, קלאַפּט מיט זיינע גרויסע צעריסענע שיך איבערן דיל, קייעט אַ שטיק ברויט. אין שטוב איז קאַלט. עס ברענט אַ טונקל ליכט

מיכה

פֿאַרלייגט אַ האַנט אין אַ האַנט, עטוואָס צוקנדיק מיט די אַקסלען, אין טאָן פֿון דערציילונג

... אויך ווינטער געווען אַזוי ווי דאָ און אויך אַזוי קאַלט... נאָך קעלטער געווען... אַ קלייניקייט, היימישע פֿרעסט... אָבער ס'איז דאָך געווען אַ מחיה... ניט אַזוי ווי דאָ אינעם סדום... אין די גרעסטע פֿרעסט פֿלעגן מיר זיך גיין פֿון איין שטאָט אין אַ צווייטער, פֿון אַ מינסק, אַ שטייגער, אין אַ ווילנע —

חיים

מורמלט

גאָר דו האַלטסט אין איין דערציילן, וואָס אַמאָל איז געווען — אַ קנאַפּע נחמה, אַ קנאַפּע.

מיכה

די דאַרפסט נאָך אויך געדענקען, ווי מיר פלעגן זיך שפּאַצירן איבער די גרויסע שליאַכן מיט די לייוונטענע טאָרבעס אויף די פּלייצעס און מיט די שטעקנס אין די הענט... טעם גן-עדן געווען.

חיים

איך געדענק.

מיכה

נאָך מיינע אויגן געהאַט... און דיין טאַטע איז נאָך געווען אַ פּשוטער בעטלער, אַן ערלעכער. ניט ווי דאָ אינעם סדום, מיט די קונצן, מיט די פאַלשע קריפּל-וועגעלעך און ביזנעסן... אי, וואָס איז צו רעדן.

חיים

אַז דער טאַטע איז דאָ, שווייגסטו.

מיכה

אַט וועסטו זען. איך וועל אים אין די אויגן זאָגן —

חיים

און אַז דו'סט זאָגן? — מען דאַרף אַוועק פון דאַנען. אַנטלויפן דאַרף מען —

מיכה

אוי, ווען מיינע אויגן דינען מיר... פויוע וואָס טוסטו, חיים?

חיים

איך עס.

מיכה

וואָס עסטו?

ח יי ם

וואָס זאָל איך עסן ? ברויט.

מ י כ ה

דער טאַטע וועט נאָך שרייען, וואָס מיר זענען פרי אַהיימגעקומען.

ח יי ם

זאָל ער שרייען. און כ'וועל אינגאַנצן ניט גיין מיט דיר בעטלען. איכ'ל אַוועק פון דאַנען. איבער דער וועלט וועל איך גיין.

מ י כ ה

וואָס רעדסטו ?

ח יי ם

שרייט

איכ'ל אַוועקגיין, זאָג איך.

מ י כ ה

ששש... אַ חולה אין שטוב — פויזע — ח יי ם זעצט זיך צייל איבער, וויפיל מיר האָבן געמאַכט. צייל איבער.

ח יי ם

זאָל דער טאַטע ציילן. אים איז דאָך אַלץ ווייניק. איז אָנגעשפאַרט מיט באַנקביכלעך —

מ י כ ה

שאַ, שטילער.

ח יי ם

איך האָב אַליין געזען זיינע באַנקביכלעך.

מ י כ ה

גערהיימנישפּול

טאָקע? געזען? גע, וויפיל? וויפיל?

ח יי ם

טויזנטער.

מ י כ ה

טויזנטער?

ח יי ם

אַז אַ שטאָט מיט בעטלער אַרבעטן אויף אים. אַ רשע.

מ י כ ה

רעד ניט אַזוי. אַ טאַטע. גיי אַריין, זע, וואָס די מאַמע טוט.

ח יי ם

אַ דאָקטאָר דאַרף מען רופן. אַ מענטשן דאַרף מען צו איר... ליגט איינע אַליין ווי אַ שטיין אַ גאַנצן טאָג אין אַזאַ קעלט — געלט זשאַלעוועט ער. אַ חלירע —

עס קומען אַריין דער בלינדער ז ר ח און דער טויבשטו־מער ז ר ח מיט אַ פּנים געל און אויסגעצויגן, אַ ייד פון אַ יאָר פערציק, אַ גוטמוטיקער ייד, מערסטנטייל אַ שווייגנדיקער. לאַכט שטענדיק מיט אַ נאַרישוואַטן געלעכטער. עס דאַכט זיך, אַז דעם מענטשן אַרט קיין זאַך גישט, וואָס מיט אים טוט זיך. דער ט ו י ב ש ט ו מ ע ר אויך אין די זעלבע יאָרן וואָס זרח, זעט אָבער אויס עלטער, טראָגט אַ קורצע ברייטע באָרד: זיין פּנים שטרענג בייז, כמעט איינגעשלאָסן, שאַרף. זיין טאָן שווער בליי־איק. ער נעמט קיין אָנטייל אין קיינע געשפּרעכן, איז אינגאַנצן אָן דער זייט, צופרידן, נאָר, ווייזט אויס, וואָס מען האָט אים אין הויז אַריינגענומען און מען גיט אים אַ ווינקל, ווו צוצושפּאַרן;

זיך: אַמאָל אָבער דאַכט זיך אויס, אַז ער איז ניט טויב, אַז ער הערט און ווייס, וואָס עס קומט פאָר אַרום אים און אינעווייניק אין זיין נשמה ערגעץ רעאַגירט ער אויף אַלץ, וואָס ער זעט און הערט. ז ר ח קומט אַריין הינטערן שטומען, האַלט אַ האַנט אויף זיינס אַן אַקסל. ז ר ח טראָגט אויפן ברוסט אַ גרויס בלעכל מיט אַן אויפשריפט: „איך בין בלינד"!

מ י כ ה

מלך?

ז ר ח

איך מיטן שטומען.

מ י כ ה

זרח? און מלך איז נאָך אַלץ ניטאָ.

ז ר ח

וועט קומען מלך אויך. וועט קומען. די מלוכה וועט אים שוין ברענגען.

מ י כ ה

שוין פראַוועסטו לוצנות. איך האָב דאָך ניט ליב, זרח, דאָס ווערטל דיינס „די מלוכה" — ניט ליב.

ז ר ח

ווי אַנדערש זאָל מען רופן דאָס קריפּלוועגעלע, אויף וועלכן מלך זיצט ? מלוכה. ניט אַנדערש — אַן עכטע מלוכה. ניט מיין ווערטל, אַלעמענס.

מ י כ ה

מען טאָר ניט רופן אַזוי.

ח יי ם

אויפן שטומען

ווער איז אָט דער ייד ?

זרח

חיים? קענסט נאָך ניט דעם ייד? די אַלטע היגדע האָט אים נעבעך. ערגעץ אויסגעזוכט און געבראַכט אַהער. אי טויב איז ער, אי שטומען זי קריגט עס זיי די יידן.

מיכה

האָט אים מלך געהייסן דאָ זיין?

זרח

אודאי געהייסן. מיר אים געגעבן פּאַר אַ פּאָר. מיין מזל. מיין שותף דאַרף זיין אי טויב אי שטום —

זרח זעצט זיך אויף אויפן בעט. דער שטומער פארשלאָגט זיך אין אַ ווינקל. זעצט זיך אַראָפּ אויף דער ערד און ויצט. חיים קוקט אויף אים, גייט צו צו אים

חיים

איז וואָס-זשע עפּעס אויף דער ערד זיך אַוועקגעזעצט?

מיכה

אויף דער ערד גאָר

חיים

בייגט זיך איין צום שטומען, שרייט אויפן קול

וואָס עפּעס אויף דער ערד?

שטומער

קוקט אים אָן קאַלט און פרעמד, קערט אָפּ זיין פּנים פון אים

חיים

נאַ דיר גאָר אַ טויב-שטומען אַ הער. אפשר גאָר מאַכט ער זיך? אזוי ווי מיין טאַטע מאַכט זיך פּאַר אַ קריפּל — שרייט צו אים אויף אַן אמת שטום? אויף אַן אמת טויב?

ש ט ו מ ע ר

לאָזט אַרויס אַ מאָדנעם קלאַנג, שטויסט מיט די הענט אַוועק
פון זיך חיימן

ז ר ח

לאָז אים צורו, חיים.

ח יי ם

ווער קען זיי גלייבן? גייט אָפּ פון שטומען, הערט ניט אויף צו קוקן אויף אים וואָס איז דאָס פאַר אַ ייד? האָט אומגעקערט דאָס פנים צו דער וואַנט און זיצט.

אַ קרעכץ פון צווייטן צימער

מ י כ ה

שלעפט זיך צום טיר, רעדט אַריין

וואָס איז, רבקה, וואָס איז? מלך וועט באַלד קומען. חיים, זי רופט דיך.

ח יי ם

וואָס קען איך העלפן?

גייט אַריין

מ י כ ה

אין טיר

נו, שאַ, רבקה, נו, שאַ.

ח יי ם

קומט אַרויס צוריק

אין ווערעם ליגט זי... איך גיי נאָך אַ דאָקטאָר.

מ י כ ה

גייסט טאַקע?

ח יי ם

וועסטו באַצאָלן. האָסט אויך אַ קניפּעלע. אָט דאָ אָ, אונטערן. אָט דאָ אָ קלאַפּט דעם אַלטן אונטערן אָרעם וועסטו באַצאָלן.

אָפּ

ז ר ח

כי — כי — כי. אַ קניפּעלע... רייד אַזוינע געקראָגן.

מ י כ ה

וואָס לאַכסטו, וואָס ?

ז ר ח

איך מיין חיים. עפּעס האָט ער גענומען זיך כעסן אַזוי.. און אַז ער רעדט — איז מיט טרערן... מען טאָר ניט נעמען צום האַרצן —

מ י כ ה

שטייט ביים טיר פון חולהס צימער

אַז רק מחלוקתן, מחלוקתן. רופט חיים — וואָס, אַרויסגעגאַנגען . . . רעדט אַריין קרעכץ ניט, רבקה, קרעכץ ניט... אַזאַ שייגעץ — אונטערן פּאַכווע, זאָגט ער — נעמט זיך אָן פאַרן בוזעם ניט געגנבהט, חלילה. פּופּצן יאָר בעטלען... אָך, אָך, ניט ווילנע, ניט ווילנע — סדום. . .

ז ר ח

כע, כע, סדום.

מ י כ ה

ס'איז דיר ניט בעסער, רבקה ? האַ ? שלאָפסט, רבקה, שלאָפסט ? .. יע, זי שלאָפט גאָר.

מ ל ך אַ ייד פון אַ יאָר פופציק, אַ קיילעכדיקס, אַ פלינקס, מיט ברענענדיקע, דורכשטעכעדיקע אויגן, מיט אַ שוואַרץ-שפּיציקער

באָרד, פּאָרט אַריין אין שטוב אויף אַ קריפּל-וועגעלע. ער איז איינגעדרייט אין שמאַטעדיקע קאָלדרעס, איבערהויפּט די פֿיס, אַזוי, אַז מען זעט קוים אַרויס אַ קאָפּ. נאָך אים, האַלטנדיק זיך אָנם וועגטאַלע פֿונם וועגעלע און סאַפּענדיק גייט מלכּם שטענ-דיקער באַגלייטער יונה קאַסאָקע, אַ קורץ מענטשל פֿון אַ יאָר דרייסיק, מיט אַ קרומען אויג און מיט איין אַקסל העכער פֿונם צווייטן. אַ נכנעדיקער אין מלכּם אָנוועזנהייט, אַ דערשראָ-קענער, אַ ווייכער, אָבער טיף אין האַרצן אַ בייזער, אַן אומ-צופֿרידענער: ער וויל זייער אָפּט זיין אומצופֿרידנהייט אַרויסווייזן אין מלכּם אָנוועזנהייט, אָבער ווי נאָר מלך טוט אַ קוק אויף אים, ווערן אים אָפּגענומען הענט און פֿיס. דערצו נאָך טרעפֿט, אַז אינמיטן רעדן פֿאַרהאַקט ער זיך, הייבט אָן שטאַמלען, דע-מאָלט ווערט ער אינגאַנצן פֿאַרלוירן און אויסער זיך

מיכה

דו, מלך ?

מלך

ניט אַרונטערגייענדיק פֿון וועגעלע

איך. וואָס איז ?

מיכה

אַבי דו ביסט שוין געקומען.

מלך

בייזער

וואָס איז אַזוינס ?

מיכה

וואָס-זשע ביסטו שוין בייז ? איידער וואָס ווען, שרייסטו שוין. —

מלך

לאָמיך צופֿרידן, טאַטע.

וואַרפֿט אַראָפּ פֿון זיך די קאָלדרעס-שמאַטעס

מיכה

מען מוז עס אריינקומען אין שטוב מיט כעס?

מלך

ביסט, זע איך, פריער פון מיר אהיימגעקומען. וואס. וואס איז די איילעניש געווען?

מיכה

נו, שא, שריי ניט.

מלך

איך פרעג דאך, וואס איז די איילעניש געווען? אין דער רעל־טער שעה ווען מען גייט פון די שעפער, ווען מען קען מאכן א פאר סענט — נעמען זיי גאר און גייען אהיים אוועק. און דו, זרח, מיטן שטומאק, וואס איז מיט אייך די שמחה?

זרח

לאזט זיך גיין אין צווייטן צימער אריין

א דאגה מיינע.

יונה

געהערט רייד?

מלך

איך וועל דיר באלד געבן א דאגה מיינע...

זרח

אפ.

מיכה

דער פלאץ מיינער איז אויך עפעס קאליע געווארן..

מ ל ך

מען זאָל אייך געבן דעם בעסטן פּלאַץ, ווערט איר פון אים אַ תּל מאַכן. אַזוינע בריות ווי דו און מיין תּלמיש... מען ראַזאָרעט מיך. מען נעמט אַוועק מיין פּלאַץ און מען הרגעט מיך אַוועק. אַ ליאַרע בעטלער אויף אַזאַ פּלאַץ מאַכט דאָך שיינע געלדער דורכן טאָג, הייסט דו — אַ בלינדער נאָך... גייט אַרונטער פון ווענעל, גלייבט זיך אָנט די ביינער נו, וואָס זאָגסטו, יונה, אַזאַ פּלאַץ נעמט מען און מען קוילעט מיך אַוועק. איך האָב זיי דאָך אָפּגעגעבן איינעם פון מיינע בעסטע פּלעצער...

י ו נ ה

ווער האָט דיך געהייסן אַוועקגעבן זיי!

מ י כ ה

שרייט נישט אַזוי. אַ חולה אין שטוב.

מ ל ך

איך בין אַליין אַ חולה. מיר ברעכן אויך די ביינער פון אַ גאַנצן טאָג זיצן.

מ י כ ה

ווער־זשע הייסט דיך זיצן? וואָס? עמעצער האָט דיך געצוווּנגען ואָ'סט זיך עסקן אָט מיט... מיט דעם שקר מיטן ווענעלע. געדענק, מלך, געדענק —

מ ל ך

וואָס איז?

מ י כ ה

ביסט געווען דיין גאַנץ לעבן אַן ערלעכער בעטלער. אַ גאַנץ לעבן. אויסגעשטרעקט די האַנט, האָבן גוטע מענטשן געגעבן. און

ס'איז בעוועט געווען. האָסט אָפּגעהיט רבקהן. וויפיל זי האָט גע-
קענט האָט זי דיר אויך געהאָלפן. און חיים אויך.

מ ל ך

אין דר'ערד אריין מיט דיינע גוטע מענטשן — —

מ י כ ה

געדענק, מלך —

י ו נ ה

וואָס איז? מען טאָר ניט?

מ י כ ה

געדענק, מלך, געדענק. צו יונהן אודאי טאָר מען ניט.

מ ל ך

איך ווייס, וואָס איך טו.

י ו נ ה

אפשר טאָר מען טאַקע ניט?

מ ל ך

ברוגז

וואָס? — דו אויך? איך קען קריגן אַן אַנדער ארויסהעלפער
אָן דיר.

י ו נ ה

איך האָב גלאָט אַזוי געזאָגט —

מ ל ך

גלאָט אַזוי זאָגט מען ניט. בהמה. גייט צו צום שטומען וואָס זאָגט

איר פעטער?... אויב איך געפעלט ניט ביי מיר, קענט איר אייך אויך גיין —

ש ט ו מ ע ר

שטעלט זיך אויף, קוקט מלכן גלייך אין די אויגן אריין

מ ל ך

אַלרייט, אַלרייט, ליגט, אַז איר ליגט. דער שטומער לייגט זיך צוריק אַז ס'איז טויב ווי אַ וואַנט און אויגן שטעלט עס אויס ווי אַן אָקס צו יונהן נו, וואָס, דיר געפעלט אויך ניט?

י ו נ ה

צוגעשפּאַרט צום וואַנט, שטייט מיט פונאַנדערגעשפּרייטע פיס. דעם קאָפּ אַרונטער

ווער זאָגט?

מ ל ך

אַן ערלעכער בעטלער זיין... אָט דאָס ווייזט אויפן ווענעלע איז ביי אים שקר... אַז איך וואָלט זיין אַן אמתער קריפּל, וואָלט שוין גוט געווען... אַ חלירע אין דער וועלטס זייטן אַריין... צו יונהן וואָס שטייסטו ווי אַ מרוק?... עפּעס שווייגסטו מיר לעצטנס צופיל... וואָס איז?

י ו נ ה

ווער זאָגט. אדרבא.

מ ל ך

איין קוק, אַז איך גיב, זע איך שוין דורך און דורך. טאָ וואָס?

י ו נ ה

דאַכט זיך, איך טו אַלץ, וואָס מען דאַרף, וואָס דו הייסט?...

מ ל ך

פאַרוואָס זענען ניט צופרידן די בלינדע, וואָס שטייען ביים וואָקזאַל, האַ? זיי מורמלען. — איך נעם, האָט מען מיר איבערגעגעבן, זאָגן זיי אַ צו גרויסן פּראָצענט ביי זיי. און מען האָט מיר געזאָגט, אַז דו ווייסט וועגן דעם, און גיסט זיי צו השק.

י ו נ ה

שטאַמלט

אי — אי — ך...

מ ל ך

טופּעט מיט די פיס

פאַר דיר זאָל איך אויך מורא האָבן, פאַר דיר? הינטערן פּלייצע ווייסטו מיר שטיין און כיטרעווען קעגן מיר..

י ו נ ה

מלך, מלך. אדרבא —

כאַפּט אים פאַרן האַנט

מ ל ך

קוקט אויף אים שניידנדיק

נאָך אַמאָל זאָל איך עפּעס הערן — ענדערט דעם טאָן ווילסט גיין עסן — טאָ גיי, און קום צוריק. מיר'ן גיין איינקאַסירן.

י ו נ ה

אָפּ

ז ר ח

קומט אַריין צוריק, זעצט זיך אויפן בעט, און פאַר דער צייט ליגט ער זיך אַלץ מער אוים און ליגט

מ י כ ה

רבקה איז גוט קראַנק, הערסט. גוט קראַנק.

מ ל ך

נו וואָס קען איך טון? אַז אַ מענטש ליגט שוין צוויי יאָר צום בעט.

מ י כ ה

גיי אַריין, גיב אַ קוק, וואָס זי טוט.

מ ל ך

גייט אַריין און קומט גלייך אַרויס

זי שלאָפט דאָך.

מ י כ ה

האָסט באַדאַרפט אַ מענטשן דינגען צו איר.

מ ל ך

אַז איך בין אַן אָרעמאַן —

מ י כ ה

אי, מלך, מלך.

מ ל ך

זעצט זיך צום טישל, שלעפט פון קעשענע מטבעות, וואַרפט אויפן טיש, סאָרטירט און ציילט

קופער, קופער. קוים-קוים אַ זילבער-שטיק ווו... אַ בראָך זיי אין די ביינער רבונו-של-עולם.

מ י כ ה

שאַ, שילט נית.

מ ל ך

אַ בראָך, אַ בראָך, אַ בראָך — ציילט און פאַרקוקט זיך אויפן שטומש

אַ בריאה אַזאַ. ליגט, גלאָצט מיט די אויגן שטרעקט אוים דעם קאָפּ און
רעדט צום שטומען וואָס קוקסטו ? וואָס ? צו מילהן ווו איז, חיים ?

מ י כ ה

געגאַנגען אַ דאָקטאָר רופן.

מ ל ך

איך וועל אים ווייזן ווי צו באַלעבאַטעווען דאָ.

מ י כ ה

מלך האָב גאָט אין האַרצן.

מ ל ך

אָנגעזעצט זיך אויף מיר לויפט אַרום איבערן שטוב, — ז ר ח ליגנדיק
הייבט אָן הילכיק לאַכן וואָס לאַכסטו ?

ז ר ח

די באָבע הינדע זאָגט צו מיר נעכטן : לאַנג לעבן זאָל אונזער מלך.
כי, כי, כי...

מ ל ך

איז וואָס הירזשעסטו ?

ז ר ח

און דו האָסט שוין מורא אפילו פאַר יונהן —

מ ל ך

שווייג.

ז ר ח

עס געפעלט מיר... לאַנג לעבן זאָל אונזער מלך...

ח יי ם

קומט אריין

דער דאָקטאָר וועט באַלד קומען..

לאָזט זיך ניט קוקנדיק אויפן טאַטן, צום צימער פון חולה

מ ל ך

קוק אים אָן דעם באַלעבאָס.

ח יי ם

בלייבט שטיין

ער וויל די מאַמע זאָל שטאַרבן. איך ווייס.

מ ל ך

שווייג, איך וועל דיר — — —

ח יי ם

נאַ שלאָג, שלאָג... דו ווילסט זי זאָל שטאַרבן... מיט פאַרדריקטן פויסט זאָל זי פרוון שטאַרבן. מיר'ן זען...

מ י כ ה

דערטאַפּט חיימן און קלאַמערט זיך אָן אים

אָבער שאַ, חיימל...

ח יי ם פאַלט צו מיטן פנים צום וואַנט

ז ר ח

האַלב ליגנדיק פאַלט אַריין

די באָבע הינדע זאָגט צו מיר נעכטן: אַנו, זרחל, הייס מיין פייגעלע אַרויסציען דיר אַ מזל-קוויטעלע... דיר וועט עס גאָרניט קאָסטן, זאָגט זי... אייגענע מענטשן, זאָגט זי... נעם איך מאַקע און זאָג צום פייגעלע: ציִ מיר אַרויס אַ קוויטעלע... נעמט עס

און ציט אַרויס טאַקע, מיטן שנאָבעלע... אזא קונציק פייגעלע...
נעמט זי און ציט אַרויס טאַקע... אַ גאַנץ קוויטעלע —

א קלונג

ח יי ם

אפשר דער דאָקטאָר.

לאָזט זיך אין פּאָרהויז עפענען

מ ל ך

וואַרט אַ מינוט, וואַרט אַ מינוט.

כאַפּט זיך אַרויף אויפן קריפּל-וועגעלע און זיצט די גאַנצע ציים איינגעאַנצן אַ געענדערטער. זיין פּנים ווערט אויסגעצויגן, חניפהדיק, האַלבווייענדיק. נאָר דערמאָלסט ווען ער טוט אַ קוק אויף חיימן באַקומט זיין פּנים דעם פריערדיקן אויסזען. ח יי ם קומט אַריין מיטן ד אָ ק ט אָ ר

ח יי ם

אָן דאָרט דאָקטאָר.

מ ל ך

מיין פרוי, ניט פאַר אייך געדאַכט, זייער קראַנק. זעט, ראַטעוועט זי. איך וועל עס ניט אויסהאַלטן. גאָט האָט מיך געשטראָפט, מיינעביידע פיס פאַרקריפּלט, ניט פאַר אייך געדאַכט, און פאַר קיין יידן געדאַכט.

ד אָ ק ט אָ ר

איך וועל זען, וואָס מען קען טון.

מ י כ ה

גאָט זאָל אייך געבן געזונט, דאָקטאָר. בלינד אויף ביידע אויגן, ווי איר זעט מיך.

ח יי ם

מיט גאַל, שטיל

גענוג צום דאָקטאָר קומט אַריין, דאָקטאָר.

ח יי ם דער ד אָ ק ט אָ ר און נאָך זיי מ י כ ה אָפּ צום חולה. ז ר ח זעצט זיך אויף, און אַ מאָדנער שמייכל שפּילט אויף זיינע ליפּן. מ ל ך ויצט אויפן וועגעלע מיטן גאַנצן אויסדרוק פון אַ בעטלער

מ ל ך

שטיל

ליג, אַז דו ליגסט. וואָס שמייכלסטו?

ז ר ח

אי, ווען גאָט קערט מיר אום מיינע אויגן ...

לייגט זיך צוריק אַוועק

מ ל ך

וואָס די אויגן דיינע? בהמה.

ד אָ ק ט אָ ר, ח יי ם, מ י כ ה קומען אַרויס צוריק

ד אָ ק ט אָ ר

אייער פרוי מוז מען צונעמען אין האָספּיטאָל.

מ ל ך

צונעמען, וויי איז מיר, וויי איז מיר.

ד אָ ק ט אָ ר

דאָ טאָר זי ניט ליגן. זי איז אַ שטאַרקער חולה ביי אייך. וואָס האָט איר עס פאַרלאָזן ביז אַהער?

מ ל ך

וואָס רעדט איר, דאָקטאָר. אַזאַ אומגליק. אַז מיר זענען אָרעמע לייט, דאָקטאָר. בעטלער. מיין טאַטע איז געבען בלינד אויף ביי־

דע אויגן, און איך... (מיט טרערן) מיר שטרעקן אויס די האַנט פאַר מענטשן, מיר בעטלען אויס אונזער שטיקל ברויט. ווער עס האָט אַ גוט האַרץ, גיט אַ נדבה אַ קאַליקע ... שוין פינף יאָר ניט פאַר אייך געדאַכט, אַז ביידע פיס האָבן מיר אָפּגענומען. ביי וועלכע דאָקטוירים בין איך שוין ניט געווען... ניטאָ קיין תרופה ניטאָ... אייביק וועל איך שוין מוזן אָט אַזוי פינסטערן אויפן וועגעלע. אייביק... היינט די ווייטאָקן מיינע. וואָס איך לייד — גאָר ניט פאַר מענטשלעכע כוחות... און מיין איינציקער זון איז אויך ניט קיין געזונטער. בעטלען מיר אונזער שטיקל ברויט, עסן אים מיט טרערן...

חיים

מיט פאַרשטיקטן קול, פּלאַצט אַרויס

בענוג זאָל שוין זיין!

דאָקטאָר

וואָס?

מיכה

חיים, זון מיינער, גאָט איז מיט דיר.

מלך

נעמט ניט פאַר אומגוט, דאָקטאָר, זיינע רייד... ער איז צעטומלט אַ ביסל — — מאַטערט זיך נעבעך, מיין איינציק קינד, קומט אָפּ ביי זיין טאַטן דעם קאַליקע. — —

דאָקטאָר

נו גוט, פאָרן וויזיט וועל איך ביי אייך ניט נעמען. וועל זען מען זאָל אייער פרוי נאָך היינט צונעמען אין האָספּיטאַל.

מלך

זאָל איך גאָט בענטשן, דאָקטאָר.

דאָקטאָר אָפּ, מלך קריכט אַרונטער פֿון טעגל — שווייגן —

מלך

צו חיימן

נו, זאָל איך דיר ניט געבן אין באַק, האַ?

חיים

שלאָג, שלאָג.

מיכה

מלך!

חיים

אויב די מאַמע וועט שטאַרבן, און דו — — —

מלך

וואָס איך? —

חיים

דו ביסט שוין רייך. דו מאַכסט אַ סך געלט. אַ גאַנץ שטאָט בעט-לער אַרבעט פֿאַר דיר. נאַרסט אַ גאַנצע וועלט.

מלך

איך נאַר? מלחמה פֿיר איך מיט אַ וועלט. מלחמה.

חיים

פֿיר, טו וואָס דו ווילסט. אָבער — דיר גלוסט זיך שוין אַ שיינע ווייב, איך ווייס דאָס... און די מאַמע איז אַ מיאוסע... האָסט געלט — ווילסט שוין אַן אַנדער ווייב, איך ווייס דאָס . . . ווילסט זי זאָל שטאַרבן.

אַ קול פֿון צימער

חיים, מלך.

מיכה

רבקה רופֿט.

חיים

גיי אַריין צו דער מאַמען. זי שילט דאָך דיך מיט ביטערע קללות. גיי בעט זי איבער. גיי, זאָג איך — גיי, הער, ווי זי שילט דיך... מיט פֿאַרשטיקטן האַלדז זי ליגט אין שמוץ, ווי אַ נבלה. מען זעט שוין קיין פּנים ניט. אין אַזאַ שמוץ?

לויפֿט אַרויס פֿון שטוב. מיכה איילט אַריין צום חולה

מלך

פֿאַלט צו מיטן קאָפּ צום טיר פֿון חולה, רעדט מיט אַ קרומען שמייכל

שילט זיך ניט, רבקה, שילט ניט... דער דאָקטאָר וועט באַלד נאָך אַמאָל קומען... און אפשר — שילט, שילט... פֿאַרשילט מיך — אַ פֿינסטערער פֿייער ברענט אין מיר, אַ פֿינסטערער פֿייער... איך זאָל ניט אויפֿשטיין פֿון וועגעלע, זאָגסטו — הלוואי הלוואי, הלוואי— —

לאַנגע פּויזע

מיכה

קומט אַרויס

שאַ, זי איז איינגעשלאָפֿן, שאַ.

מלך

נעם אים צו, דעם שטומען, פֿון דאַנען. זאָל ער דאָ ניט ליגן.

מיכה

באַטראַכט דעם שטומען — רופֿט אים מיט די הענט: — יצ־ נער הייבט זיך אויף און גייט. ביידע אָפּ

עס קומט אַריין די אַלטע הינדע, איבער זיבעציק, אָבער נאָך אַ גאַנץ באַוועגלעכע זקנה. אין האַנט טראָגט זי אַ שטייגל מיט אַ קאַנאַריקל און מזל־קוויטעלעך. נאָך איר גייען מיט דרייסטע טריט צוויי מיידלעך אין עלטער פון דרייסיק. איינע מירל מיט אַ געשטופּלטן קרענקלעכן פּנים, די צווייטע יעטע, אַ העכערע, אַ שלאַנקערע, אַ שענערע. ביידע אָבער זענען זיי אָפּגעריסענע, אויסגעוואַלגערטע, ווי מען זעט אין גאַס, הונגעריקע און דער־פרוירענע. זיי קומען אַריין דערשראָקענע און רעדן קיין וואָרט ניט. קוקן זיך אַרום

הינדע

אַ גוטן אָוונט, אייך, אַ גוטן אָוונט. אַט האָסטו דיר צוויי פּאַר־דינערינס, מלכּקע. צו די מיידלעך האָט ניט קיין מורא, קינדערלעך. אַזאַ יאָר אויף מיר, וואָס פאַר אַ דימענטענער מענטש ער איז, אונזער מלכּקע. טאַקע אַן אמתער מלך, קינדערלעך — ווען ניט ער — צו מלכן הערסטו, טאַטעלע; אַט די צוויי קינדערלעך זענען נעבעך, הונגעריק, האָבן קיין היים ניט. אויפן גאַס שלאָפן זיי. אין פּאַרק. עלנטע נעבעך, יתומימלעך — איך זע — זיי שטייען ביידע אינמיטן גאַס, אין דער פינסטער, טוליען זיך און וויינען, און איך דער נאַר, זע ניט, קום צו צו זיי מיט מיין פייגעלע און בעט אַ נדבה ביי זיי — און דאָ שטייען זיי און ווילן גאָר אַליין בעטן ביי עמעצן אַ נדבה — און האָבן מורא. דערציילן זיי מיר. זאָג איך צו זיי: קומט קינדערלעך צו אונזער מלכן —

מלך

אָנגעכמאַרעט

איז וואָס־זשע ווילסטו זאָל איך טון מיט זיי, הינדע?

הינדע

וואָס הייסט? וואָס פרעגסטו עפּעס, מלכּקע? גיב זיי קאַנאַריק־לעך.

מלך

ווייסט דאָך, איך דאַרף עלטערע מענטשן, אָדער קריפּלס. זיי ווילן דען זיין בעטלערינס? האָסט זיי געפרעגט?

הינדע

אודאי ווילן זיי. וואָס הייסט? אַ נייע חרפּה. וואַלגערן זיך אין פּאַרק איז בעסער... איר ווילט דאָך, יאָ קינדערלעך.

יעטע

וואָס דאַרפן מיר טון?

הינדע

איך האָב דיר דאָך געזאָגט. טאָכטערל.

מלך

אומגערן

מאַנסבילן דאַרף איך. מאַנסבילן איז עפּעס אַנדערש, און אויב חייב־לעך איז עלטערע.

הינדע

איז וואָס, מלכקע, וועלן זיי זיך אָנטאָן פאַר אַלטע, ניט אַזוי טאָב־טערקע?... און גיב זיי קאַנאַריקלעך, גיב זיי.

יעטע

צעלאַכט זיך

פאַרשטעלן זיך פאַר אַ באָבע... הערסט מירל.

מלך

נו, זעסט דאָך, זי לאַכט גאָר... ניין, איך דאַרף זיי ניט... ניין, נייך איך דאַרף מאַנסבילן... צו מיר, אַז מען קומט אָן, דאַרף מען שוין בלייבן — בעטלען אויף די גאַסן איז אַ מלאכה. מען דאַרף עס קענען.

ה י נ ד ע

אודאי קינדערלעך, מען דארף קענען. ס'איז ניט ווי א מאָל, טייערינקע, היינט איז אַנדערש. אינדערהיים, אין א נויט נעמט מען זיך א טאָרבעלע און מען גייט איבער די הייזער — איינער גיט א שטיקל ברויט, איינער — א שטיקל חלה — דאָ טויג עס ניט, קינדערלעך. דאָ האָט מען ניט ליב, אז מען קלאַפּט אין די טירן. און מיט טאָרבעלעך טאָר מען אויך ניט אַרומ־יין — אויף די געסלעך שטייען מיר, ווער מיט א קאַנאַריקל, ווער מיט בלייפעדערן — ניט שטיקעלעך ברויט נאָר מזומן. און פּאָליציי זענען דאָ וואָס לאָזן ניט שטיין, דאַרף מען נאָר זאָגן: „סלך" — איז שוין גוט, מיינע טייערע. און אמאָל טרעפט, אז די אייגענע ברי־ער בעטלער מאַכן צרות, אמאָל גיט מען א קלאַפּ אויך, דאַרף מען ווידער זאָגן דאָס וואָרט: „מלך" איז שוין ווידער גוט

מ י ר ל

ווער גיט זיי קלעפּ? פאַרוואָס?

י ע ט ע

איך וועל געבן צוריק.

מ ל ך

שמאָלץ

מיינע מענטשן טשעפּעט קיינער ניט.

מ י ר ל

אָבער פאַרוואָס זאָל מען גאָר שלאָגן?

ה י נ ד ע

דו רעדסט ווי א קינד. מען שלאָגט און שוין. פאַראַן אַזוינע וואָס ווילן שלאָגן. פאַרוואָס? ווער ווייסט פאַרוואָס? מען שלאָגט — און שוין —

מ ל ך

שווייג, הינדע צו די מיידלעך איר האָט עמעצן אין שטאָט?

ע ט ע

מיר זענען פרעמדע דאָ.

מ ל ך

האָט איר שוין געפרווט ווען אויסשטרעקן אַ האַנט נאָך אַ נדבה?

מ י ר ל

יאָ, געפּרווט אַמאָל...

וויינט

מ ל ך

נו. וויינט זי גאָר... ניין, איך דאַרף אייך ניט —

י ע ט ע

מיט כּעס

הער אויף וויינען.

מ ל ך

שטרענג

צו מיר, אַז מען קומט אָן איז — אַהאַ. — אויף מיינס אַ פּלאַץ דאַרף מען קענען גוט בעטלען... דאָרט דאַרף מען אַמאָל אַ וויין טון אויב ס'איז נזיטיק — איז דאָרט דאַרף מען טאַקע קיין טרער נישט זשאַלעווען. די יאָלדן — די נדבה-געבער האָבן ליב אַ טרער, אַ חלירע זיי אין די זייטן. און אַמאָל האָבן זיי ליב אַ כּליפּ, אַ שלוכץ, אַ קרום טון דאָס פּנים, איז דאַרף מען זיי דאָס געבן... צו מירלען ניין, דו קענסט ביי מיר ניט זיין. עס פעלן מיר נאָך ווייבער זאָלן מיר דעם קאָפּ פאַרקלאָגן... ניין, ניין.

מ י ר ל

איך וועל ניט וויינען מער.

מ ל ך

נאָך אַ פּויזע באַטראַכט לאַנג יעטן, זי געפעלט אים ווייזט אויס, ענדערט מיט אַמאָל זיין האַלטונג צו איר

דו — יאָ. אויב דו ווילסט פאַרבלייבן — בלייב. אויף מירלען און זי דאַרף איך ניט.

י ע ט ע

וואָס הייסט? זאָל זי אויך בלייבן.

ה י נ ד ע

יאָ, מלכקע, נעם זייביידן.

מ ל ך

אַ ישובן זיך מיט התראה

אָבער אַלץ, וואָס איר זעט דאָ — קיין פּיפּס ניט פאַר קיינעם. *צו יעטן אַליין* צווישן מיינע לייט זענען קיין ייִנגע פרויען ניטאָ. אָבער עס וועט זיין גוט. *זייער אויפגעלייגט* פאַרשטייסט? ווי רופט מען דיך?

י ע ט ע

יעטע.

מ ל ך

וועסט פּרובירן אַ פּאָר טעג, דערנאָך וועלן מיר זען... ס'איז דאָ אַ סך אַרבעט ביי מיר. דעם דאַרפן צופירן, דעם דאַרף מען אָוועקפירן. און אַז דו וועסט זיין אַן אייגענער מענטש, פאַרשטייסט וועט זיין גוט. ביי מיר אַרבעטן שוין פופציק לייט, פאַרשטייסטו... נעם זי דערווייל צו זיך, הינדע, דערנאָך וועלן מיר זען.

הינדע

קומט, קינדערלעך. איין צימערל ביי מיר, איין בעט. וועלן מיר אויף דר׳ערד, קינדערלעך, אַ פלאַץ געפינען. און אַ טעפעלע טיי אויך אָפקאָכן, און אַ שטיקעלע הערינג. און מאָרגן, אם־ירצה־השם, וועט שוין מלכקע באַזאָרגן — וואָס מאַכט רבקה, מלך?

מלך

שלעכט, הינדע, שלעכט.

אין דערצייט קומט אריין יונה

הינדע

אָט איז יונהלע אויך. אַ גוטן אָוונט, יונהלע. קוקט אַריין אין שטייגל דרייט מיטן קעפל, וויל אַ טרינקעלע, שפּייזערל מיינס? נעמט אַרויס דאָס פייגעלע, גיט עס טרינקען דורכן מויל טרינק, טרינק, גחתל. צו די מיידלעך קומט, מיינע קינדערלעך. אָפּ מיט די צוויי מיידלעך. קערט זיך אום צוריק אַליין אי, מלכקע, גאָר פאַרגעסן — קומט דאָך מיר עפּעס, אַ? אַ האַלב דאָלערל כאָטש —

מלך

שרייב איר צו, יונה, אַ האַלבן דאָלער.

הינדע

לאַנג לעבן זאָלסטו.

אָפּ

יונה

ביידע?

מלך

יאָ.

יונה

גאָר מיידלעך?

מלך

ניט דיין עסק.

יונה

איך מעג דאָך אָבער זאָגן. יינגע פרויען — קריפּלס איז — פאַר-שטיי איך, אדרבא. אָבער אַזויגע? ווי די מיט די אייגעלעך — וואָס וועט זיי עפּעס געבן?

מלך

אויפגעלייגט, ניט איבערן שטוב

איך ווייס, וואָס איך טו — פּויזע. מלך ווייבער האָסט געבראַכט דעם צעטל?

יונה

געבראַכט.

נעמט אַרויס אַ לאַנגן פּאַפּיר

מלך

דאָס געלט, וואָס איך וועל היינט איינקאַסירן, דאַרפן אַריינלייגן אין אַ צווייטער באַנק — איין באַנק איז ניט גוט. ווי זאָגסטו?

יונה

אודאי, איין באַנק איז ניט גוט.

מלך

קוקט אַריין אין צעטל

איז וויפיל האָבן מיר לייט?

יונה

פיר אונפֿערציק.

מלך

שוין מיטן שטומען?

יונה

מלך

און מיר געפֿעלט ניט דער שטומער. איז ער טאַקע טויב אויך? ער איז מיר עפּעס צו גוט. וויפֿיל ער מאַכט, ברענגט ער און גיט מיר אַוועק. איינגאַנצן. וויל פֿאַר זיך קיין פּרוטה ניט. אַזוי־נער געפֿעלט מיר ניט.

יונה

אַ חסרון — די כּלה איז צו שיין

מלך

ניין, ער געפֿעלט מיר ניט. וויפֿיל בלינדע האָבן מיר, אמתע?

יונה

ניין.

מלך

דאָס אַלץ? און אמתע קריפּלס?

יונה

פֿינף.

מלך

ווייניק. וואָס מער בלינדע און קריפּלס, מען דאַרף זוכן. ס'איז דאָ גענוג

קאַליקעס, הויקערס, יתומים, ממזרים, פאַרשטיסענע, פאַרשלאָגע־נע אין די הונדערטער. דאַרף מען זיי קריגן. זיי וועלן נאָך דאַנקען. דריי הונדערט לייט זאָלן אַרבעטן ביי מיר, דריי הונ־דערט.

יונה

איך וועל זיך סטאַרען.

מלך

און איך האָב נאָך פּלענער — צעשיקן איבערן שטאָט בלינדע פידל־שפּילער, בלינדע זינגער מיט פּייקלען, מיט פייפיאָלן, ראָ־מאַנסן זאָל מען זיי זינגען אונטער די פענסטער, ראָמאַנסן — זיי האָבן ליב ראָמאַנסן די יאָלדן, טאָ זאָל מען זיי זינגען אונ־טער די פענסטער. איך האָב גרויסע פּלענער, יונה, און אויב דו וועסט זיין אַ מאַן —

יונה

טו איך דען ניט אַלץ, וואָס דו הייסט?

מלך

צעהיצט זיך

אַ חלירע אין דער וועלטס זייטן אַריין. יונה — אָט מיט דעם וועגעלע אין אַ פּאַלאַץ אַריין... וואָס איז? וואָס לאָזט אַרונ־טער דעם קאָפּ?

יונה

דיר איז גוט, דו מאַכסט אַזוּפיל געלט.

מלך

ניט געזאָרגט. איך וועל דיך ניט קריוודען. די בלינדע דאַרף מען געבן אַ הוספה, ווי זאָגסטו?

י ו נ ה

וועלן שוין די איבעריקע אויך וועלן.

מ ל ך

מיר דאַרפן עפּעס טון מיט די קלויסטערס, יונה. מיר דאַרפן אַריינ- שטעלן אַ פּוס אין די פּאַרקן, הערסט... שוין עפּעס. קום. וואַרט, איכ'ל אַריינרופן דעם טאַטן. מען טאָר ניט לאָזן אַ חולה אַליין.

י ו נ ה

וואָס מאַכט רבקה?

מ ל ך

צט. רופט טאַטע, קום אַרויס בייגט זיך איבער זרחן און דער פּאָפּט שוין. ווי נאָר ער זעצט זיך אַוועק, שוין שלאָפט ער — עפנט די טיר פון צימער און רופט נאָך אַמאָל טאַטע, איך גיי אַוועק.

מ י כ ה קומט אַרויס און אין אַ מינוט אַרום אויך דער שטו- מער

מ י כ ה

מוזט עס היינט גיין, מלך?

מ ל ך

איך מוז. איך וועל זיך ניט זאַמען. קום, יונה.

ביידע אָפּ

מ י כ ה

פאַרשלאָסן

עס ברענט ביי אים — אוי, גאָט, גאָט... זרח, זרח? שלאָפסט? גייט צו צום טיר פון חולה און זי שלאָפט אויך. אָטעמט אַזוי שטאַרק. אַ שלאָפעניש אָנגעפאַלן אויף אַלעמען — און חיים איז נאָך אויך בימאָ? חיים — זרח! — ז ר ח וועקט זיך אויף, לאַכט וואָס לאַכסטו?

זרח

ס'איז מיר עפּעס פריילעך, זיידע, ווייסט, וואָס מיר האָט זיך געחלומט? אַז איך שטיי אין אַ טיר און קוק מיט זעעוודיקע אויגן... און אַקוראַט אַנקעגן, זע איך, ליגט אַ מענטש, אַזאַ ליכטיקער מענטש, אַזאַ גרויסער, אַ געוויקסיקער, און שאָקלט צו מיר מיטן קאָפּ... אַזאַ גרויסער קאָפּ, אַזאַ ליכטיקער... צו מיר שאָקלט ער, ווינקט צו מיר — כע, כע, כע, — דו ביסט שוין לאַנג בלינד, זיידע?

מיכה

וואָסי?

זרח

וואָס ביסטו בייז

מיכה

ביסט אַ שוטה.

זרח

און איך שוין פופצן יאָר... כי, כי, כי...

מיכה

שאַ, דו הערסט רבקהן אָטעמען, דו הערסט.

זרח

הערט זיך איין

אַוודאי, הער איך.

מיכה

יאָ, יאָ, איך הער אויך.

זרח

וואָסי ?

מיכה

קום אַ קוק טון, זרח. קום אַריינגיין, זען וואָס זי טוט.

זרח

וואָס איז צו זען. זי שלאָפט.

מיכה

ס'איז עפּעס שטיל, זרח. זרח, ס'איז עפּעס שטיל.

זרח

שטיל ? הערן זיך ביידע צו טאַקע, ס'איז עפּעס גאַנץ שטיל — ביידע קערן זיך צום טיר פון חולה טויט דערשראָקן אוי, איך האָב עפּעס מורא... רבקה, רבקה...

דער שטומער גייט זיי נאָך

פאָרהאַנג

צווייטער אַקט

די זעלבע סצענע. אין פרימאָרגן. אין הויז איז נאָך טונקל. מלך און חיים זיצן שבעה. מיכה, רחאג: דער שטומער טוען זיך אָן אין זייערע שמאַטעס אוועקצוגיין בעטלען. אַ חוץ זיי געפינט זיך אין הויז אַ גאַנץ פּאַליאַטרע נאָך בעטלער, מלכם לייט. צוויי אימיטירטע בלינדע, אַ ייד אויף צוויי קוליעס, אַ ייד אויף איין קוליע; אַ פרוי מיט איין האַנט; אַ פרוי מיט אַ האָרב; אַ גרויסער ייד מיט אַ שיינער באָרד ניט קיין קאַליקע; אַ בלינדער אויף איין אויג; הינדע מיט איר שטייגל. זיי אַלע טומלען צווישן זיך. חיים זיצט אויפגערעגט אין אַ ווינקל, איז אָנגעכמורעט, זיצט אַזוי ווי אַליין וואָס אין שטוב טוט זיך, גייט אים ניט אָן. — ווען דער פאָרהאַנג הייבט זיך אויף, זעט מען די פרוי מיט איין האַנט און די פרוי מיטן האָרב שרייען העכער פון אַלעמען. טענהן קריגעריש צו מלכן

ערשטע פרוי

פאַרוואָס קומט עס מיר, ווו איז יושר?

מלך

גוואַלט, ווו איז יונה? איך בין אומגליקלעך — ווו איז יונה? זינט איך קען פון שטוב ניט אַרויסגיין מאַכן זיי מיך אומגליקליך. מען ראַזאַרעט מיך שפּרינגט אויף, גייט אַרום אין די זאַקן לאַמיר הערן, רייד קלאָר.

מ י כ ה

שרייט

איך הער דאָך די גייסט ארוס. זעט דיך. גוואלט, רבונו־של־עולם, דער ייד שפילט זיך מיט פייער. דארף זיצן און האוועט אָרוס. וואָס ווילט איר פון אים?... גוואַלט, יידן, ער דארף דאָך שבעה זיצן.

מ ל ך

אַז יונה פּאָפּט נאָך. אַז איך בין אַליין. ניטאָ ווער ס'זאָל מיר העלפן ארויספּראווען זיי... עס דארף דאָך אַ טאָלק זיין. און מיין תכשיט זיצט אזוי ווי ניט אים מיינט מען. צו חיימן גזלן. העלף מיר אַרויס. פאַרשרייב, וווהין זיי גייען. פאַרשרייב.

ח יי ם

קערט זיך ניט אָפּ

נו זעסט דאָך, וואָס זאָל איך טון?

מ י כ ה

נישקשה. נישקשה, זיי וועלן ניט אַנטלויפן. ניטאָ וואָס צו פאַר־שרייבן.

ש ט י מ ע ן

מיר אַנטלויפן ניט, אודאי.

צ ווי י ט ע פ ר ו י

ס'איז ניט אמת וואָס זי רעדט. ניט אמת.

ע ר ש ט ע פ ר ו י

מיט אָנפאַלן

זי מיינט, אַז יונה נעמט זיך אָן פאַר איר. וועל איך זיך דער־שרעקן. אָט איז מלך, איך וועל ניט פאַרשווייגן.

מ ל ך

אָבער שאַ זאָל זיין. לאָמיר הערן וואָס ווילט איר?

צ ו ו י י ט ע פ ר ו י

גרענד וואָקזאַל איז מיינער. האָסט מיך אַליין, מלך, געשטעלט דאָרט. ס'איז מיין וואָקזאַל... קומט זי צו גיין נעבטן און וויל גאָר ביי מיר צונעמען מיין וואָקזאַל...

ע ר ש ט ע פ ר ו י

מ'האָט מיך אויף אַ פּוסטן מאַרק אַוועקגעשטעלט... איך בין אַ מאַמע פון אַ קינד —

כליפּעט

צ ו ו י י ט ע פ ר ו י

איז וואָס בין איך שולדיק?

מ ל ך

ווו זאָל איך זיך אָננעמען פאר אַלעמען מיט וואָקזאַלן — אַז אַלע ווילן וואָקזאַלן... זאָל יונה קומען וועלן מיר זען.

ע ר ש ט ע פ ר ו י

איכ'ל נית לאָזן. איכ'ל נית אָפּגעבן.

ע ר ש ש ט ע ר פ אַ ל ש - ב ל י נ ד ע ר

און מיך האָט ער אַוועקגעשטעלט אויף אַ ליידיקער גאַס.

ה י נ ד ע

זאָל איך גיין אויף מיין שטענדיקן פּלאַץ, מלכקע?

מ ל ך

וואַרט אַ מינוט הינדע, וואַרט. לאָמיך פאַרטיק ווערן מיט זיי. וואַרט אַ מינוט.

הינדע

וואָס? דו ווילסט ביי מיר צונעמען מיין פּלאַץ?

מלך

שרייט

וואָרט, זאָג איך! איר וועט מיך פאַרטומלען. אַלע זענען ניט צופרידן. זאָל זיין שטיל.

אַלע ווערן שטיל

ערשטע פרוי

איך בין אַ מאַמע פון אַ קינד...

צווייטע פרוי

אויפן וואָקזאַל, מיינט זי, שיט מען מיך אָן מיט גאָלד...

מלך

גייט איך דערווייל אויף אייערע פּלעצער. גייט דערווייל. מירן זען שפּעטער. לאָזט מיך נאָר ענדיקן שבעה.

שטופּט זיי אַרויס

שיינע באָרד

ווייבער מוזן זיך שילטן.

מיכה

שרייט

וואָס לאָזט איר אים ניט אַוועקזעצן זיך? ער זיצט דאָך שבעה. גוואַלט, מלך.

מלך

צום טאַטן

װעסט אויפהערן צו שרייען, צי ניין? גיי דיר, וועט שטיל ווערן — גיי אויף לודלאָו וווּ נעכטן. גיי אויף לודלאָו.

מיכה

איכל שוין גיין, זאָרג זיך ניט. שיק זיי שוין אוועק און זעץ זיך.

ערשטער פאַלש-בלינדער

אַ קלייניקייט, לודלאוו.

צווייטער פאַלש-בלינדער

הלואי גיט מען מיר לודלאָוו.

זרח

און אַז ניט לודלאָוו? ווו איז מיין שטומער? הייס אים גיין, מלך.

מלך

צום שטומען

וואָס שטייסטו, גיי מאַכט צו אים מיט די הענט. אַלע איבעריקע הייבן אויך אָן צו מאַכן מיט די הענט — ער זאָל גיין — מלך צו זרחן דו וועסט גיין מיט אים צום בריק, זרח.

זרח

זאָל זיין בריק. זאָל זיין בריק.

ערשטער פאַלש-בלינדער

אַ קלייניקייט, דעם בריק!

צווייטער פאַלש-בלינדער

הלואי גיט מען מיר דעם בריק!

הינדע

פאַלט אריין

ווו זענען די מיידלעך, מלכקע. זיי שלאָפן נאָך?

מלך

קריך ניט, הינדע.

איין קוליע

זע, ווי זי קריכט עס אים אין די אויגן.

הינדע

בייז

אַ נייער גוט מאָרגן אויף מיר.

מיכה

זיי שלאָפֿן נאָך, הינדע. מען דאַרף זיי וועקן אַלעמאָל. מירלטן ניט אַזוי, ווי יעטן. די איז ווי אַ קלאָץ פויל, דאַרף מען זי וועקן.

הינדע

אָפּ אין צווייטן צימער, לאָזט ניט פון האַנט אַרויס דאָס שטייגל; נייענדיק וואַרפט זי נאָך אַמאָל אין דער זייט פון קוליע מיט בייזקייט

אַ נייער שלש־סעודות אויף מיר.

מלך

יונה איז נאָך אַלץ ניטאָ, ניטאָ צו זרחן וואָס טוסטו ניט אָן דאָס שילדל, האַ? אַלע, מיינסטו, ווייסן, אַז דו ביסט בלינד? טו אָן, טו אָן... פון ווייטן דאַרף מען דערזען, פון ווייטן...

זרח

אַ דאגה, אַ דאגה מיינע... קום, שטומער.

מלך

זאָג מיר ניט אַ דאגה מיינע. טו אָן, הערסטו?

ז ר ח

טוט אָן אויפֿן האַרצן אַ געדריקט שילדל מיט גרויסע ווערטער:
„איך בין בלינד"

נו, שוין גוט? שוין גוט?

מ ל ך

טוסט עס מיר אַ טובה? געווען... קוקט זיך צו צום שילדל. דאָס וואָרט „בלינד" איז שוין אָפּגעקראָכן. קויף זיך אַ ניי שילדל, הערסט? צום שטומען און דו וואָס? פֿאַרוואָס טוסטו ניט אָן קיין שילדל „איך בין טויב און שטום". מענטשן דאַרפֿן זען מיט די אויגן: שוואַרץ אויף ווייס, אז ניט גלייבן זיי ניט, די פֿאַרכעס! קויף זיך אַ שילדל, הערסט?

מאַכט צו אים מיט די הענט — ער זאָל פֿאַרשטיין אַז:
אַלע העלפֿן דערביי אַרויס

ש ט ו מ ע ר

מאַכט מיט די הענט און לאַכט מיטן גאַנצן פּנים

א י י ן ק ו ל י ע

קוקט אַ מין לאַכן!

צ ו ו י י ק ו ל י ע ס

שוין בעסער, אַז ער לאַכט ניט. עפּעס ניט קיין אונדזעריקער גאַר

ש ט ו מ ע ר

פּינטלט צו אַלעמען מיט די אויגן. אַ ל ע לאַכן נאָך שטאַרקער. אפֿילו מ ל ך לאַכט

מ י כ ה

אינמיטן דרינען גאָר לאַכן גענומען. אינמיטן דרינען. פּע.

אָפּ אין צווייטן צימער

מלך

נג, געננג, געננג. ווייזט דעם שטומען אויף זרחן און הייסט גיין ע —

דער שטומער לייגט ארויף זרחס האַנט אויף זיין אקסל און לאָזט זיך צום טיר. גייענדיק מאַכט ער מיט דער צווייטער האַנט מאָדנע שטומע באַוועגונגען צומעולם, דערהויפּ צו מלכן, עפּעס טײַטלט ער, ווייזט אַרויף און אַראָפּ און קיינער פֿאַרשטייט ניט, וואָס ער וויל. — אָפּ מיט זרחן

צוויי קוליעס

ניטאָ וואָס צו לאַכן, יידן. איך וועל אייך זאָגן דעם אמת, עפּעס געפֿעלט ער מיר ניט.

מלך

ניט געשטאַנען, ניט געשטאַנען!

צוויי קוליעס

צום וועגעלע האָט ער עפּעס געטייטלט, איך האָב אַליין געזען.

מלך

צום וועגעלע? צו מיין וועגעלע? וואָס פּלאַפּלסטו? גיי, גיי.

שטופּט אים פֿון הויז

צוויי קוליעס

איך וויל עפּעס זאָגן, וואַרט, מלך. איך האָב אַ טענה צו דיר, האָב איך.

מלך

גיי, זאָג איך!

שטופּט אים מיט כּעס אַרויס

צוויי קוליעס

אָפּרעדנדיק

איך האָב אַ טענה צו דיר, האָב איך.

מלך

טענות, טענות. גאָר זיי זענען ניט צופרידן... וויפיל זיי מאַכן איז זיי אַלץ ווייניק... גוואַלט, ווו איז יונה? איך וועל מיר אַ מעשה אָנטון *צו די צוויי אימיטירטע בלינדע* וואָס ווילט איר, וואָס בורטשעט איר?

ערשטער פאַלש-בלינדער

איך זאָג דאָך, אויף אַ פוסטער גאַס האָסטו מיך אַוועקגעשטעלט, איך מאַך קדחות.

צווייטער פאַלש-בלינדער

אייגענע מענטשן שטעלסטו אויף גוטע גאַסן. — —

מלך

געזען, זיי ווילן זיך גלייכן צו אמתע בלינדע... גייט, גייט.

שטופט זיי אויף אַרויס

איין קוליע

און איך וויל אַן אַנדער שותף, מלך. *ווייזט אויפן יידן מיט דער שיינער באָרד* איך וויל מיט אים ניט גיין. שיק מיך אַליין. איך קען ניט דערוויין.

שיינע באָרד

הער אים ניט. ער איז אַ רשע.

מלך

וואָס קענסטו ניט דערווייזן?

איין קוליע

אַז מען גיט, וועמען גיט מען: מיר, צי אים? אויף וואָס קוקנדיק וועט אים ווער אַ פרוטה געבן? דאָס גיט מען מיר, ווייל איך בין אָן אַ פוס. איז פאַרוואָס קומט עס אים אַ גלייכער חלק?... מיר לוינט זיך ניט.

שיינע באָרד

ער איז אַ רשע, ער איז אַ רשע. מיר גיט מען אייך. אַ סך יידן שטעלן זיך צוליב מיר צאַפּ און קוקן אויף מיר און זיי גיבן — ער איז אַ רשע.

איין קוליע

שטעל אים אליין אויף אַ פּלאַץ, איכ'ל ניט גיין מיט אים. מיר לויגט זיך ניט.

מלך

אַז איך האָב אייך געשיקט צוזאמען. מסתמא ווייס איך וואָס איך טו. צום איין קוליע די מיינסט, אַז די ביסט מיט איין פוס איז שוין אי, אי, אי... אָבער כ'פנים דיינס, קוקט אָן אַ צורה... איז אַז איך גיב פאַר אַ שותף צזאַ הדרת־פנים מיט אַ באָרד, וויל ער נאָך ניט.

שיינע באָרד

ער איז אַ רשע. ער שלאָגט מיך. ער זידלט מיך.

איין קוליע

איך דאַרף ניט קיין שותפים. מיר לויגט זיך ניט.

מלך

שטופּט מיטן פּיס

זאָל מיר זיין שטיל. ס'ט'געזען פאַר די עטלעכע טעג, וואָס איך גיי ניט אַרויס פון שטוב זענען זיי ווילד געוואָרן אַלע. גייט, גייט, קוליע און שיינע באָרד אָפּ, קיקדיק איינער אויפן צווייטן מיט שנאה. מלך זעצט זיך שבעה, צו תיימן נו, ביז וואַנען וועסטו שטומען? ביז חצגען?

ח י י ם

לאָז מיך צורו.

מ ל ך

שוין זעקס מעת־לעת, אַז דו שטומסט. דאַרף דאָך זיין אַ שיעור.

ח י י ם שווייגט. — מ ל ך קען ניט איינזיצן, הייבט זיך אויף, רופט הינדע

און דער טאַטע איז נאָך אויך דאָ? טאַטע! און די מיידן, זיי שלאָפן נאָך? מירל, יעטע?

מ י כ ה

קומט אַרויס

שוין אַוועק דער טומל, אַוועק?

ה י נ ד ע

קומט אַרויס אַ צעטראָגענע

מלך, איז דאָס אמת, וואָס יעטע זאָגט? דו ווילסט זי אַוועקשטעלן אויף מיין פּלאַץ?

מ ל ך

איך וועל דיך שטעלן אויף אַן אַנדערן. וואָס אַרט דיך, הינדע?

ה י נ ד ע

פּאַרוואָס זאָלסטו עס טון? צונעמען מיך פון מיין ווינקעלע. שוין צוגעוווינט צו אים. אַלע קענען מיך שוין דאָרט. היימישער, מלכקע, און זי איז אַ שלעכטע, יעטע. זי דאַרף עס מיר ניט טון.

מ ל ך

אָבער וואָס מאַכט עס דיר אויס, הינדע?

ה י נ ד ע

מיט טרערן

אַן עולה, אַן עולה קעגן אַן אַלטן מענטשן.

עס קומט אַריין יעטע, אַ צעשויבערטע, אין אַ קורץ אונטער־קלײדל, נאָך האַלב פאַרשלאָפן. — חיים, ווי זי קומט אַריין הייבט זיך אויף פון פּלאַץ און טראָגט זיך אָפּ צוזאַמען מיט זיין שבעה־בענקל אין צווייטן צימער אַריין. ער טוט עס דעמאָנסטראַטיוו, ווייל, אַז אי דער טאַטע, אי יעטע זאָלן עס דערפילן

יעטע

גאוהדיק

קוקט אים אָן, ווי ער אַנטלויפט עס. האָט מיך פיינט און — פאַרטיק.

מלך

אויפגעלייגט אין יעטעס אָנוועזנהייט

וועסט זיך צוקוקן צו אַלץ, וואָס מיין חכם טוט.

הינדע

אָט אַזוי באַצאָלסטו מיר, יעטעלע?

יעטע

איך מיש זיך ניט.

הינדע

קינדערלעך קומען צו מיין פייגעלע, עס זאָל זיי ציען קוויטשעלעך אַלע קינדערלעך קענען מיך שוין. אַן עולה.

מיכה

פּע. פּע. איך קען עס ניט פאַרליידן. מלך, ס'איז אַן עולה, פּע און דו ביסט אַ שלעכטס, יעטע, אַ שלעכטס.

מלך

מיש זיך ניט, טאַטע. צו יעטן איכ'ל דיר געבן נאָך אַ בעסערן פּלאַץ. זאָרג זיך ניט. פאַרלאָז זיך אויף מיר, אַז איך זאָג צו —

י ע ט ע

לאַכט

איך האָב אַ שפּאַס געמאַכט נאָר, אַ שפּאַס, וויינט ניט, באָבע.

מ ל ך

טאָ, וויין־זשע ניט, הינדע. גיי, גיי. הינדע אַפּ פֿליפּעט • מלך גייט צו צו יעטן און דו זאָרג ניט, יעטע נאָר אויף אַ קורצע צייט. ווייסט דאָך... און דאָס, וואָס איך האָב דיר צוגעזאָגט ברענגען, וועל איך ברענגען.

מ י כ ה

מורמלט

איך זע, איך זע, אַלץ זע איך. און אַלע מיט רשעות נאָר מיט רשעות.

מ ל ך

וואָס זעסטו, וואָס הילסטו?

מ י כ ה

כאָטש בלינד, אָבער איך זע, איך זע.

י ע ט ע

אין אַלץ מישט ער זיך, דער אַלטער,

מ ל ך

ועצט זיך

און וואָס דרייסטו זיך נאָך אַרום, טאַטע ?

מ י כ ה

איך גיי, איך גיי. ווו איז מירל? מירל איז אַ טייערס, אַ טייערס.

י ע ט ע

אַבי זי געפעלט אייך?

מ י כ ה

שוייג מרשעת, ניט צו דיר רעד איך אין טיר מירעלע, דו קומסט אַרויס, באַלד? פיר מיך אָפּ, מירעלע.

י ע ט ע

פירלען טוט ווי דער קאָפּ היינט. זי איז נאָך אין בעט.

מ י כ ה

דערשראָקן

טאַקע, וואָס-זשע שווייגסטו, מרשעת? אין טיר — עפנט מירעלע, וואָס, וואָס איז דיר? פילסט ניט גוט? טאָ זיי אין שטוב, היינט, מירעלע. זאָלסט ניט ארויסגיין — איך וועל אַליין טרעפן.

אָפּ פון טיר

י ע נ ע

אַז איר ווילט, וועל איך אייך אַפּפירן.

מ י כ ה

איך וויל ניט זאָלסט מיך פירן. ביסט אַ מרשעת, חיים זאָגט אויך..

י ע ט ע

איראָניש

אַזוי צו מלכן און איר מיינט טאַקע, איך וועל גיין מיט אייערע בעט-לער שנאָרן לאַכט איר'ט נאָך וואַרטן אַ ביסעלע.

אָפּ צו זיך

מ ל ך

איך פרעג דיך טאַקע, וואָס טישטו זיך?.. וואָס דרייסטו זיך אַרום?

מ י כ ה

שאַ, אָט גיי איך.

מ ל ך

וואָס טוסטו ניט אָן דאָס שילדל ?

מ י כ ה

אָט טו איך אָן, שאַ. שלעפּט ארויס פון קעשענע א בלעכל און טוט אָן אויף האַלז וו איז מיין שטעקן ?

מ ל ך

הייבט זיך אויף, דערלאַנגט אים דעם שטעקן

נאַ, נעם... וו וועסטו אָבער אַליין גיין ?

מ י כ ה

שוין צייט צו וויסן מיין בלינדן וועג. שוין צייט.

מ ל ך

אפשר וואָלסטו טאקע געוואָרט אויף יעטן ? שאַ, ווייסט וואָס גאָר, חילסט פאָלגן, טאַטע ? נעם מיין וועגעלע ?... וואָס ? וועסט זיך גוט איינדעקן און יעטע וועט דיך אַוועקפירן... ס'מאַכט ניט, טאַטע — נאָך בעסער, וועסט ניט דארפן שטיין אויף די פיס אַ גאַנצן טאָג.

מ י כ ה

מיט שרעק

וואָס ? דאָס וועגעלע ? וואָס רעדסטו ?

מ ל ך

וואָס ביסטו אויפגעשפרונגען ? ס'מגעזען ?

פירט צו דאָס וועגעלע צו מיכהן

מ י כ ה

דערטאַפּט דאָס וועגעלע און גיט עס אַ שטויס אָפּ פון זיך מיט גרויס כעס, דאָס וועגעלע גיט זיך אַ זעץ אין וואַנט

אויפן שקר ווילסטו מיך אַרויפזעצן? אויף דיין שקר? טפו! געדענק, מלך, קיין גוטס וועט פון דעם ניט אַרויסקומען... ס'איז טמא. שפּילסט זיך מיט אומגליק —

אָפּ אין צאָרן

מ ל ך

אַליין, אַ געטראָפענער, פון מיכהס רייד

טמא? טמא? אין דר'ערד אַריין — אין דר'ערד אַריין... מורא, מורא האָבן? פאַר וועמען? פאַר וואָס? איך טו דען שלעכטס? וועמען? נעמט דאָס וועגעלע און שטעלט עס אוועק אויף זיין פריערדיקן פּלאַץ. זעצט זיך שבעה. זיצט און מורמלט מיר'ן זען. אין די אויגן לעק זיי זיך אַלע; אונטער די אויגן — טייוול. זאָל זיין טייוול. זאָל זיין. הייבט זיך ווידער אויף, זוכט עפּעס אין זיין מאַנטל וואָס אויפן בעט, שלעפּט אַרויס צוויי עפּל. לייגט איינעם אַריין אין אַ קעשענע צו זיך. דעם צווייטן נעמט ער עסן מיט כעס. זעצט זיך צוריק, עסט און רופט קענסט שוין אַריינקומען, חכם מיינער, קענסט שוין אַריינקומען — שטעלט זיך ווידער אויף. צו צום וועגל זי האָט דאָך מיך געשאָלטן, איך זאָל ניט אויפשטיין פונם וועגל. האָט זי מיך געשאָלטן.

זעצט זיך אַריין אינם וועגל מיט דער פּאָזע, ווי ער טוט עס, ווען ער איז אויפן גאַס. — זיצט אַ סעקונדע, שפּרינגט אַראָפּ, זעצט זיך נאָכאַמאָל — עס קומט אַריין י ע ט ע אָן אָנגעטאָענע מיט אַ פאַטשיילע, גרייט צו גיין אין גאַס אַריין. — מ ל ך אין פאַרלעגנהייט שפּרינגט אַרויס פונם וועגל

י ע ט ע

קוקט אים אָן

וואָס טוט איר?

מלך

פאַרשעמט

אַט, אַ שפּאַס אַזאַ. גאָרניט זיין אַרט רעדן ענדערט זיך, אָנשטאָט זיין שטענדיקער בייזקייט און כמורנעקייט דערהערט זיך אין זיין קול אַ ווייך בעטן אוּאַס, כמעט אַ שטאַמלען, אַן אינערלעכקייט, אַ הארציק געבעט וואָס איילסטו;

יעטע

דערפילט גלייך מלכס אויפציטערן; עס טוט איר הנאה, נאָר זי באַהאַלט עס. סטאַרעט זיך אים אַרויסרופן נאָכמער

ביטאָ וואָס צו זיצן דאָ.

מלך

האָסט זיך ניט וואָס צו איילן.

יעטע

וואָס מיינט איר? לאָזט זיך גיין איר מיינט אינדער אמתן, איכ׳ל גיין בעטלען?

מלך

אַז ווער רעדט וועגן בעטלען?

יעטע

איך בין ניט קיין שנאָרערין.

מלך

איך ווייס.

יעטע

וואָס ווייסט איר?

מלך

אז איך זאָג, הייס איך וואָס איך זאָג — מעגסט אויסרעדן אַ פּאָר ווערטער. נישקשה. אַז דו ווינסט שוין ביי מיר אין הויז דאַרפסטו זיך ניט האַלטן אַזוי פרעמד.

יעטע

וואָס שטייט איר? איר דאַרפט דאָך זיצן. מען טאָר ניט.

מלך

שוין דער זעקסטער טאָג היינט. ס'מאַכט שוין ניט...

יעטע

נו, אַז איר האָט ניט מורא.

מלך

וואָס איז דאָ מורא צו האָבן? איך בין ניט שולדיק, אַז אַ מענטש שטאַרבט.

יעטע

חלילה, זאָלט איר עפּעס זיין שולדיק?

מלך

דאָס וואָס איך זאָג... פּויזע ס'איז דיר גוט צו שלאָפן דאָ?

יעטע

וואָסי?

מלך

אַזוי זיך... זאָרג זיך ניט, זאָרג ניט... נו, און די פּאַטשיילע איז גוט, יאָ?

י ע ט ע

יאָ, וואַרעם.

מ ל ך

שוין צוויי יאָר, אַז די פּאַטשיילע ליגט, אָבער זי איז נאָך ניי ניי.

י ע ט ע

איך האָב עפּעס מורא געהאַט זי צו נוצן געכטן, אָבער היינט האָב איך שוין ניט מורא...

מ ל ך

פאַרוואָס מורא האָבן?... און — שיק וועל איך דיר קויפן. איך האָב צוגעזאָגט, וועל איך קויפן. פּויזע וועלכע האָסטו ליב? ברוי־נע, יאָ?

י ע ט ע

יאָ, ברוינע.

מ ל ך

וואָס־זשע שטייסטו? — זעץ זיך.

י ע ט ע

איך האָב מורא פאַר אייער היימען. ער וועט דערזען אויף מיר די פּאַטשיילע.

מ ל ך

זאָל ער פּרווון דיר עפּעס טון — איך בין דאָ דער באַלעבאָס... וואָס? פאַרוואָס זאָל אַזאַ פּאַטשיילע ליגן און פוילן, אַז מען קען זי טראָגן, — פּויזע זעץ זיך צו. וואָס דאַרפסטו שטיין?

י ע ט ע

ס'איז מיר הייס, טאַקע.

וויקלט זיך אָפּ, זעצט זיך אויפן בעט

מ ל ך

דרייט זיך אַ ום אין די זאָקן

וועלן דורכגיין אַ פּאָר טעג, וועט זיין גוט. איך ווייס דאָך, ס'איז ניט פאַר דיר. איך האָב דאָס גלייך געוווּסט.

י ע ט ע

וואָס האָט איר געוווּסט ?

מ ל ך

אַז דו קענסט ניט זיין קיין בעטלערין — דו ביזט אַן אַנדערע — איך ווייס . . . מירל מאַכט ניט אויס — אָבער דו ניט — דערווייל ביי זיך... זאָלן מענטשן ניט רעדן — ס'ט'זיין גוט.

י ע ט ע

וואָס מיינט איר ?

מ ל ך

נאָך אַ פּויזע

איך מיין דו — פלאָנטערט זיך אַז מ'איז אַן עלנטער — ווי אַ שטיין איז מען עלנט... אָן זיצט ער דאָרט, מיין תכשיט און האַלט זיך אין איין כעסן — און אַלע. מע, פאַרגינט מיר ניט...

י ע ט ע

טאַקע אמת, וואָס זיי זאָגן, אַז איר האָט אַ סך געלט ?

מ ל ך

קוקט אויף איר לאַנג

זיי זאָגן ? אודאי, אודאי. אַ סך — פאַר דיר וועל איך ניט לייקענען — און אַז ס'וועט קומען די צייט...

יעטע

װעלכע צײַט דאַרף קומען?

מלך

שטאַמלענדיק

עס װעט קומען... קומען... איך אַלײן דאַרף געלט, מײנסטו? אָבער װער ס'װעט זײַן אַ פּרײַנט צו מיר, אַן אמתר פרײַנט — איך אַלײן דאַרף גאָרנישט — איך בין אַ בעטלער, אַן אָרעמאַן. פּויזע װעלכן נומער שיך טראָגסטו?

יעטע

האַ, װאָס? זיבן, דאַכט זיך, זיבן.

פּויזע

מלך

אַז עס װילט זיך אַמאָל דאָס האַרץ אױסרעדן... ניטאָ פאַר װעמען... נו, זאָג אַלײן, יעטע, װאָס בין איך שולדיק, אַז רבקה איז געשטאָרבן? זאָג.

יעטע

װער זאָגט איר זענט שולדיק?

מלך

ער, ער... אַן זיצט ער דאָרט און שװײַגט. װאָס האָב איך געקענט טון? אַז אַ מענטש האָט אַ האַרץ-פעלער, און מיר זענען אָרעמע לײַט, זענען מיר. זעצט זיך נעבן יעטן, טענהט זאָג —

יעטע

קוקט

װאָס איז מיט אײַך? װאָס שטאַמלט איר?

מלך

דו האָסט דאָך געזען, זי איז געװען אַזאַ, איך מײן, רבקה, מיט

רויטע פרישטשעס אויפֿן פּנים און מיט דער בעלמע אויפֿן אויג... דערהויפּט די בעלמע... און די רעכטע האַנט האָט זיך געהאַלטן ביי איר אין איין אומשאָקלען... אַן אָפּגענומענע געווען — פּאַר־שטייסט — אַ גאַנץ לעבן אַזוי...

י ע ט ע

הערט אויף.

מ ל ך

און שטענדיק אין איין קרענקן געהאַלטן. צוויי יאָר צייט פֿון בעט ניט אַרונטער — האַלט ער אין איין שרייען, אַז איך האָב געוואָלט זי זאָל שטאַרבן — וואָס זאָגסטו, האַ? וואָס בין איך שולדיק?

י ע ט ע

איכ׳ל גיין — אַ גוטן.

מ ל ך

אַ גוטן, אַ גוטן. שטייט אַ פֿאַרלוירענער, גייט צו זיין פֿלאַץ, זעצט זיך אַוועק רעדט דאַכט זיך, זיבן האָט זי געזאָגט... נומער זיבן, דאַכט זיך — רופֿט חיים! אויפֿן קול חיים!

ח י י ם

קומט אַרויס מיטן קעסטל אין האַנט

וואָס ווילסטו?

מ ל ך

וואָס איך וויל? וואָס זאָל איך וועלן? מעגסט שוין זיצן דאָ, מעגסט שוין חיים זעצט זיך אַוועק אפשר וואָלסטו אַרויסגעגאַנגען קויפֿן עפּעס אַ ביס צו טון. גיי קויף אַ ברויט כאַטש, אַ הערינג, אַ ביסל מילך. די נשמה אַ ביסל אָטכיען —

ח י י ם

איכ׳ל ניט גיין.

מ ל ך

ווילסט דאָך אויך עסן ?

ח י י ם

איך בין זאַט.

מ ל ך

עקשן, וואָס האָסטו צו מיר ? עקשן. פויזע. שלעפּט אַרויס פון קעשע-
נע דעם צווייטן עפּל נאָ, עס אַן עפּל. ח י י ם רירט זיך ניט. עס, זאָג איך
ביזט דאָך הונגעריק.

ח י י ם נעמט ניט

מ י ר ל

קומט אַרויס, אַ געפּאַלענע ביי זיך

אפשר קען מען אויפקאָכן אַ ביסל טיי ?

מ ל ך

גיי, זע, אויב מען קען, קאָך. האָב שוין אונז אויך אין זינען.
פאַרשמאַכט בין איך, אַט ווי דו זעסט, פאַרשמאַכט. וואָס טוט
דיר וויי ?

מ י ר ל

דער קאָפּ טוט וויי.

מ ל ך

ניט פריינטלעך

זע, עס זאָל איבערגיין. אַ טאָג צערייבסטו. צו חיימן נו, פאַרוואָס
שליידערסטו זיך ניט ווען זי איז דאָ ?

מ י ר ל

וואָס ?

מ ל ך

ניט צו דיר רעד איך.

מ י ר ל

איך בין ניט שולדיק, אַז דער קאָפּ טוט וויי.

אָפּ

ח יי ם

ניט אויפהייבנדיק דעם קאָפּ

פאַרוואָס קויפסטו איר ניט קיין שיך?

מ ל ך

אַז איך וועל וועלן, וועל איך קויפן.

ח יי ם

שיינע פּנימלעך זוכסטו. פּויזע צו וואָס האָסטו אַריינגענומען די מיידלעך? אויף וואָס דאַרפסטו זיי?

מ ל ך

שווייגט, אין אַ ווײַלע אַרום

עסט דאָך גאָר ניט די גאַנצע טעג. נעם דעם עפּל, זאָג איך. שפּרינגט אויף מיט אַ ווילדן געשריי, טוט אַ זעץ מיטן קעסטל אָן דער ערד: עס דעם עפּל, זאָג איך, אַז ניט וועל איך דיר — ח יי ם זיצט פאַרעקשנט. מ ל ך זעצט זיך צוריק אַוועק און שילט צדיק מייגער, אַ בראָך דיר אין די ביינער אַריין.

מ י ר ל

לויפט אַריין מיט שרעק

וואָס איז דאָ?

מ ל ך

ביי צוריק, גיי. ניט דיין עסק. מ י ר ל אָפּ — פּויזע — אַז איך וועל

אָבער אַרויס פון געדולד אינגאַנצן, וועט זיך טון חושך... וואָס בין איך שולדיק, אַז מען שטאַרבט — וואָס? זי האָט דאָך מיך געשאָלטן, האָט זי מיך — און וואָס אַרט דיך מיין געלט, וואָס אַרט דיך? איך וויל זיין רייך — איך וועל אַלץ טון! איך מעג אַלץ טון! איך מעג. ווייל שוין פופציק יאָר, אַז איך בין אַ הונט אויף דער וועלט. אַ נכנע, אַ שטיק בלאָטע.. מעג איך אַלץ.. און דיר וועל איך מיטן קאָפּ אין טיר געבן. איך געפעל דיר ניט —גיי פון דאַנען, גיי!

חיים

איך וועל טאַקע אַוועקגיין.

מלך

און אַז דעם טאַטן געפעלט ניט ביי מיר, זאָל ער אויך גיין. גייט!

עס קומט אַריין יונה. גאָר, גאָר אַן אַנדערער ווי ער האָט אויסגעזען אין ערשטן אַקט. דאָס זעלבע אָנטועכץ, אָבער זיין האַלטונג איז שטאָלץ, קאַלט, דער קאָפּ הויך, אפילו דער האָרב, דאַכט זיך איז קלענער געוואָרן. פון צייט צו צייט פאַרגעסט ער זיך און גיט אַ ציטער פון מלכם אַ געשריי, אָבער ער כאַפּט זיך גלייך און קריגט ווידער זיין שטייפן, קריגערישן פנים

מלך

דערפילט די מינוט, אַז עפּעס איז דאָ ניט גלאַט. — מאַכט זיך קיין זאַך ניט פאַרשטייענדיק

ע, ער איז דאָך שוין דאָ, דער פּריץ, שוין דאָ.

יונה

פרעמד

וואָס איז אַזוינס, ר' מלך?

מלך

וואָס איז עס פאַר אַ טאָן? האָרבל?

יונה

אַנו, זאָג נאָך אַמאָל האָרבל מיט אַן איסגעשטרעקטע פויסט אַנו, פרווו, זאָג נאָך אַמאָל!

מלך

דעריש־עקט זיך פֿון יונהס אויסזען

יונה, ביזט ביים זינען?

יונה

סאַרקאַסטיש

יונה פּירט שוין ניט דעם מלך אויף דער מלוכה. יונה קען דער־ווייזן אַליין אויך צו זיין אַ מלך...

מלך

חיים, דו הערסט, וואָס ער רעדט, דו הערסט? צו יונהן וואָס ווילסטו? לאָמיר הערן. איך פאַרשטיי ניט.

יונה

וועסטו פאַרשטיין. איך וויל ניט זיין מער קיין אונטערשטופּער ביי דיר.

מלך

איך וועל אויסקומען אָן דיר.

יונה

אַזוי? פאַרנייגט זיך אַ שיינעם דאַנק דיר, פאַני מלך... איך בין דיר אָבער געקומען זאָגן אַ בעסערע בשורה.

מלך

וואָס?

יונה

איך ווייס דאָך וויפיל געלט דו האָסט שוין אין די בענק. איך האָב

דיר אין אַלץ געהאָלפן אין אַליין האָב איך קדחת... פון טויטע און פון לעבעדיקע געריסן... ווי אַזוי ? פאַרוואָס ? ווי אַזוי האָב איך עס ביז היינט ניט געזען ?... פאַרוואָס קומט עס דיר ?

כאַפּט זיך פאַרן קאָפּ ווער ביזטו ?

מלך

האָסט זיך צו שפּעט אַרומגעזען, יונה.

יונה

ביין, ניט שפּעט. וועסט מיר געבן אַ העלפט. וועסט געבן.

מלך

חיים, דו הערסט, וואָס ער רעדט ? אַ העלפט וועל איך אים געבן !

לאַכט

יונה

פאַרייד ניט די ציין. זיי, די יידן אונזערע, קענען מיינען, אַז דו ביזט טאַקע שטאַרק און זיי האָבן מורא פאַר דיר. זיי מיי-נען טאַקע אינדער אמתן, אַז דו קענסט באַשיצן אָדער באַשטראָפן. איך אָבער ווייס דאָך דעם אמת...

מלך

וואָס ווייסטו ?

יונה

איך ווייס דאָך, אַז ס'איז ניטאָ וואָס מורא צו האָבן פאַר דיר... איך קען אויך זיין ווי דו. אויב דיר קומט, וויל איך, אַז מיר זאָל אויך קומען.

מלך

ער איז משוגע געוואָרן. ניט אַנדערש.

יונה

איך וויל ניט מורא האָבן פאַר דיר מער, איך וויל ניט.

מלך

וועסט גאָרנישט אויספירן.

יונה

וועט זיין מלחמה, געדענק, מלך.

מלך

מלחמה ? דו מיט מיר ?

לאַכט

יונה

וועט זיין מלחמה. איך וועל אַליין קריגן לייט. וועל קריגן מער נאָך וויפיל דו האָסט. און איך וועל פאַרנעמען גאַנץ שטאָט. איך וועל פאַרנעמען אַלע, אַלע פּלעצער, און מיר וועלן זען. גאַנץ שטאָט וועל איך פאַרנעמען, בלוט וועט זיך גיסן.

אָפּ

מלך

ווי אַ געבּיסענער

דוס'ט געהערט ? דוס'ט געהערט ? און דו שווייגסט ? צו חיימן אַ גלייכן חלק וויל ער.. וועסט דאָך אודאי זאָגן, אַז ער איז גערעכט... מיט געשריי גערעכט ? קומט אַ יונה און וויל אַ חלק... ער האָט דאָך ניט אַזאַ תכשיט ווי דו בּיזט — איז פאַרוואָס קומט אים, האַ ? און קיין ווייב איז ביי אים אויך ניט געלעגן צוויי יאָר אין פוילן בעט. און קיינער איז ביי אים ניט געשטאָרבן, און קיינער האָט אים פאַרן טויט ניט געשאָלטן — און פאַרוואָס קומט אים. האַ ? ווי זענען מיינע שיך ?..: מיר וועלן

זעך. ווו זענען מיינע שיך? געפינט ויינע שיך, טוט זיי אָן שנעל, די הענט ציטערן אַזש, ער לויפט ארויס פון הויז שרייענדיק מיר'ן זען.

מ י ר ל

לויפט אריין אַ דערשראָקענע

וואָס טוט זיך דאָ? ווהין איז אייער טאַטע אַרויסגעלאָפן מיט אַזא אימפעט? אינמיטן שבעה? —

ח יי ם

זאָל ער לויפן, זאָל ער לויפן צעלאַכט זיך אַ צווייטער מלך געקומען אין מלוכה און מלכים ווילן אַלע זיין — וועט מען זיך שלאָגן...

מ י ר ל

וואָס זאָגט איר?

ח יי ם

ס'איז גאָרנישט ווערט, גאָרנישט. נו, אייך טוט נאָך וויי דער קאָפ?

מ י ר ל

אַ ביסל בעסער. איר ווילט ניט קיין גלאָז טיי?

ח יי ם

ניין, איך וויל נישט.

מ י ר ל

אייער טאַטע איז אויף מיר בייז. וואָס האָט ער צו מיר ח יי ם שווייגט ער וויל מיך דאָ ניט האָבן — איך זע עס — און — יעטע איז שוין אויך אַנדערש צו מיר.

צעוויינט זיך

ח יי ם

וואָס וויינט איר?

מ י ר ל

נאָר דער זיידע אייערער איז גוט צו מיר, מער קיינער ניט.

ח יי ם

איך טו אייך דען שלעכטס?

מ י ר ל

אַז איר שווייגט אַלעמאָל. דאַכט זיך מיר, אַז איר זייט אויף בייז.

ח יי ם

איך האָב פיינט יעטן· אַ גאַנצע באַלעבאָסטע דאָ געוואָרן. וואָסי? ווייל זי האָט אַ שיין פנימל? —

מ י ר ל

וואָס איז זי שולדיק?

ח יי ם

שפרינגט אויף

מען דאַרף דאָ ניט קיין שיינע פנימלעך —

מ י ר ל

דערשראָקן פאַר זיין טאָן

וואָס איז מיט אייך, חיים?

ח יי ם

צו צו מירלען

מיין טאַטע איז אַ גביר היינט — ווייסט איר? מיין טאַטע האָט מער פון צוואָנציק טויזנט דאָלער אין די בענק.

מ י ר ל

שמעלט אוים אַ פּאָר אויגן

איר מאַכט פון מיר חוזק?

חיים

נו, זעט איר, איר ווייסט ניט, אָבער זי יעטע, זי ווייסט שוין. זי האָט גלייך דערשמעקט. ווי אַזוי? מיט די אייגעלעך אירע. מיט אַלים וואָלט איך איר אָפּגעגאָסן איר שיין פּנימל.

מירל

אוי, וואָס רעדט איר?

חיים

זעצט זיך און זיצט פֿאַרזונקען. שפּרינגט ווידער אויף

זי לאַכט שוין אויך פֿון מיר. ערשט צוויי טעג דאָ און זי לאַכט שוין אָפּ. פּויזע אַזוינע מיידלעך ווי זי, וואָס דאַרפֿן זיי דאָ? מער ניט זי האָט דערשמעקט, אַז דער טאַטע האָט געלט... און ער לעקט זיך שוין צו איר. שיך וויל ער איר שוין קויפֿן, און דער מאַמען קיין דאָקטאָר האָט ער ניט געוואָלט ברענגען. ער האָט געוואָלט זי זאָל שטאַרבן.

מירל

איר מיינט אמת?

חיים

זינט אין אים איז אַריין דאָס משוגעת רייך צו ווערן, איז אַ שטילער מענטש געווען, אַזאַ פֿרומער... מיט קיינעם ניט געהאַט צו טון... אָבער זינט אין אים איז אַריין דאָס משוגעת... ביז דער לעצטער מינוט קיין דאָקטאָר ניט געוואָלט ברענגען... אין שמוץ איז זי געלעגן, געפֿוילט -- און אַז איך פֿלעג וועלן עפּעס טון, פֿלעגט ער מיך שלאָגן, שלאָגן... ער האָט געוואָלט זי זאָל שטאַרבן. ער ווייסט שוין אויך פֿון מיאוס און שיין! וויל שוין אויך אַ שיין פּנימל... זאָל ער נאָר פּרוּוון איר ברענגען שיך!

עס אַז מירל וויל אַריינגיין צו זיך איר גייט אַוועק? מירל זעצט זיך אויפֿן בעט און טרערן גיסן זיך איר איר וויינט?

מ י ר ל

אייערע רייד מאַכן מיר צום וויינען.

ח יי ם

וואָס האָט איר געטון ביז איצט?

מ י ר ל

לאָזט אַרונטער דעם קאָפּ און שווייגט

ח יי ם

איר ווילט מיר ניט זאָגן?

מ י ר ל

הייבט אָן שטאַרקער וויינען

ח יי ם

גייט צו צו איר

אַז איר ווילט ניט דערציילן, וועל איך ניט פרעגן; וויינט ניט.

מ י ר ל

איך וועל אייך דערציילן, איר זייט אַ גוטער.

ח יי ם

מען דאַרף ניט, אַלץ איינס.

מ י ר ל

איר האָט זייער ליב געהאַט אייער מאַמען?

ח יי ם

ווען זי איז געלעגן אין שמוץ, האָב איך זי נאָך מער ליב געהאַט. איר פּנים איז געווען געשוואָלן, זייער געשוואָלן. פאַרגאָסן, ווען עמעצער פלעגט צו גיין צו איר, פלעגט ער זיך אָפּקערן. ניט געקענט

קוקן. און איך פליג קוקן און איינבייגן זיך און קושן, גלייך אין פנים. איין אויג אירס איז געווען ווי גלאָז, און דאָס צווייטע רויט, ווי בלוט פּוויע, פלוצלינג איך וועל אוועקגיין פון דאַנען, אויף אלעמאָל.

מ י ר ל

וווהין ?

ח יי ם

ניטאָ מער קיין אמתע בעטלער דאָ, ניטאָ. אלע פאַלשע. און דער טאַטע — דער פאַלשסטער... איך קען דאָ ניט זיין מער. איר ווייסט מירל, דער אמתער בעטלער דאַרף טאַקע אויף אַן אמת גאַרנישט. טאַקע קיין זאַך ניט... ער גייט איבער דער וועלט. בלייבט ניט ווינען אין קיין איין שטאָט ניט.. איבער דער גרויסער וועלט גייט ער... ער קלאַפּט אָן אין אַ טיר, גיט מען אים אַ שטיקל ברויט.

מ י ר ל

פון וואַנען ווייסט איר דאָס אלץ, חיים ?

ח יי ם

איך בין שוין געגאַנגען איבער דער וועלט מיטן זיידן, מיטן טאַטן, ווען ער איז נאָך געווען אַן ערלעכער בעטלער. איך בין נאָך אַ ייִנגל געווען... ס'איז געווען גוט — גייסט, גייסט. וועלדער, שליאַכן, באָרוועס — און ווינטער קומט מען אַמאָל איבער אין אַ שול, אַמאָל אין אַ הקדש, אַמאָל אין אַן אַסטראָג. אַז אַן אַסטראָג מאַכט אויך ניט אויס... עפּעס אַ פרייד אַזאַ. אַ רחבות -- גייסט, דורך אַ וואַלד. דער זיידע און דער טאַטע פּאָרויס מיט שטעקנס אין די הענט און איך מיט דער מאַמען אויך מיט שטעקנס. און דאָ ? וואָס איז דאָ ? ליגן, חרפּה. און מען פוילט אויף איין פלאַץ, מען פוילט — מען נאַרט די וועלט...

מען רייסט ביי די פּאָלעס און מען בעטלט מיט געשריי, מיט יללות, מיט קריגעניש— מיט אַ מאָל מירל, איר ווילט גיין מיט מיר?

מירל

איר מיינט טאַקע אויף אַן אמת?

חיים

איר האָט מורא?

מירל

איך האָב דאָך קיינמאָל ניט געפּרוווט. ס'דאַרף זיין זייער שווער.

חיים

ס'איז לייכט, זייער לייכט. און ס'איז פריילעך... גאָט אַליין היט דעם אמתן בעטלער— אַפילו חיות פון וואַלד טשעפען אים ניט — מירל, וויפל יאָר איז אייך?

מירל

וואָס?

חיים

אַזוי זיך. איר האָט מורא צו זאָגן?

מירל

מיט טרערן

איך בין שוין אַן אַלטע, אַן אַלטע — שוין פירנדרייסיק...

חיים

איז וואָס?

מ י ר ל

איז ניט גוט צו זיין אַלט, ניט גוט... און — איך בין אַ מיאוס׳ע אויך. איך ווייס דאָס — און אַלע ווייסן. מיט געוויין און אַז יעטע איז שענער —

איר געוויין ברעכט אין איר. זי לויפט אַוועק אין איר צימער, שטאַרק פאַרשעמט און דערשלאָגן; ח י ם קוקט איר נאָך. גייט צו צו זיין שבעה-פּלאַץ, זעצט זיך אַרונטער. דער קאָפּ ווינער פאַלט צו צו די קני

פ אָ ר ה אַ נ ג

דריטער אַקט

אונטער די געוועלבן פון אַ בריק. זעט אויס ווי אַ הייל פון צע־מענט און אייזן, פון אַלע זייטן הויכע שטאַלענע סלופּעס, אַ פּלאַץ וווּ קיין דורכגייער קומען ניט. פון בײדע זייטן זעען זיך שטאָט־געבײדן, גאַסן, צעמענטענע טרעפּ פירן צו פאַרשידענע אַרויפגאַנגען. אַהערצוקומען היימלאָזע אין די נעכט, זאַמלען זיך מלכם לייט, פון דאַנען צעשפרייטן זיי זיך איבער די גאַסן. די אָרעמע לייט רופן עס מלכם פּאַלאַצן. — צ וו י י אַלטע מענער ליגן אויף די טרעפּ און שלאָפן. וויגער צען אין פרימאָרגן. י ע־ ט ע קומט אָן פון גאַס מיט עפּעס אַ פּעקל אונטערן אָרעם. גלייך נאָך איר אַ פאַראָטעמטע קומט מ י ר ל. ב יי ד ע זענען אָנגעטון אין אַלטע מאַנטלען, אָפּגעלאָזן, זעען אויס עלטער ווי זיי זענען:

י ע ט ע

מיט כעס

וואָס לויפסטו מיר נאָך. גיי צוריק.

מ י ר ל

וואָס האָסטו צו מיר?

י ע ט ע

זעסט ניט מען שלאָפט. שריי ניט אַזוי. שטופּט מירלען גיי, מוזט זיך ניט נאָכשלעפּן דוקאַי נאָך מיר. איך וויל ניט שטיין מיט דיר צוזאַ־מען.

מירל

פאַרוואָס ביסטו אַזוי שלעכט געוואָרן ?

יעטע

דריי מיר ניט קיין קאָפּ מיט דיין גוטסקייט.

מירל

איך ווייס — דו ווילסט ניט ליידן אפילו, וואָס איך שלאָף מיט דיר צוזאַמען ביי מלכן אין שטוב.

יעטע

אַז דאָרט איז פּאָרט ענג. אַז באָבע הינדע וויל דיך נעמען צו זיך שלאָפן — פאַרוואָס ווילסטו ניט גיין צו איר. שלעפסט זיך נאָך מיר אומעטום.

מירל

מיינסט איך ווייס ניט. — דו שעמסט זיך פאַר מיר.

יעטע

פאַר דיר ? און אפשר האָב איך ליב מלכן ? פון וואַנען ווייסטו, אַז ניט.

מירל

ס'איז אַ ליגן. קענסט אים ניט ליב האָבן.

יעטע

אָבער וואָס ביסטו מיר נאָכגעלאָפן.

מירל

מיינסט איך האָב ניט געהערט, ווי מלך האָט דיך געהייסן אַהער־צוקומען ? און וואָס פאַר אַ פּעקל האָט ער דיר געגעבן ? ווייז אַ קוק טון.

י ע ט ע

ניט פאַר דיר — האָסטו ניט וואָס צו קוקן. און אַז מלך חיל זיך מיט מיר דאָ טרעפן, איז וואָס קומסטו צו לויפן? קוק דיר נאָך, ווי דו גלאָצט די אויגן אויף דעם תכשיט אויף זיינעם?

מ י ר ל

חיים איז אַן ערלעכער מענטש.

י ע ט ע

טפו אויף דיינע ערלעכע. אַלע מיאוסניצעס האָבן ליב צו זאָגן מוסר.

מ י ר ל

שווייג.

צעווייגט זיך. י ע ט ע אַליין אַ דערשראָקענע פאַרקריכט אין אַ ווינקל. — פויזע — די צ ו ו י י ש ל אָ פ נ ד י ק ע שאַרן זיך צו די אַרויסגאַנגען און פאַרשווונדן

י ע ט ע

צו צו מירלען מיט חרטה און מיטלייד

חיין ניט נעמט זי אַרום און וויינט אויך איך בין אַ מרשעת... נו, זאָג אַליין, אַז נאָר דו טוסט און וואַרפסט מיר אויף מלכן — וואָס פאַרגינסטו מיר ניט? וואָס ווילסטו פון מיר — דו? האָסט שוין פאַרגעסן —

מ י ר ל

פאַרמאַכט איר'ס מויל

רעד ניט.

י ע ט ע

לאָז. מענטשן האָבן אונז פאַרשטויסן פון זיך. זאָל איך וואָס טון,

הא? מיינסט טאַקע ס׳איז אַ פּלאַן אַרומצושלעפּן זיך מיט די לויזי-קע בעטלערס, קלייבן נדבות פאַר מלכן און וואַלגערן זיך דאָ אונ-טערן בריק? אַ מכה, מלך איז ניט קראַנק צו קלייבן נדבות פאַר מיר, ניט איך פאַר אים.

מירל

וואָס רעדסטו?

יעטע

אַלץ איינע הינט אומעטום. אַלע. דאַכט זיך, בעטלער, אָרעמע לייט, די באַליידיקסטע פון אַלע מענטשן — גוי, האָבן זיי כאָטש אויף עמעצן רחמנות? אַלץ איינע הינט.

מירל

שווייג, זאָג איך.

יעטע

מיט התפּעלות

אַז דו ווייסט באַרנישט, מירל... דו ווייסט ניט ווי איך וועל נאָך לעבן אַ טאָג. האָסט זיך געקענט ריכטן, אַז צווישן אַזוינע בעטלאַרעס זאָל זיך געפינען אַזאַ — אַזאַ מלך... ער איז דאָך אַ גרויסער גביר אָט דער — —

מירל

אַך, ווי דו רעדסט —

יעטע

עס וועט אַלץ זיין מיינס. פאַרשטייסט. ער וועט מיר קויפן אַ פּאַלאַץ. הערסט, וואָס איך זאָג דיר: אַן אַטאַמאָביל, און — נעכטן קומט ער צו מיר און וויל מיך אַרומנעמען. —

מירל

און דו האָסט געלאָזט ?

יעטע

אַ מכּה. זאָל ער אַ ביסעלע וואַרטן. איך זע דאָך שוין, אַז זיינע אויגעלעך ברענען — ער וועט מיר קויפן נייע שיך, זאָגט ער. — קויף, קויף, שטרעקט אויס דאָס פּעקל אָט — זעסט

מירל

דאַרפסט ניט נעמען ביי אים.

יעטע

פּעסט

נעמען. נעמען. און בעטן נאָך. נאָך זאָל ער ברענגען. ער וועט וועלן חתונה האָבן מיט מיר. זאָל זיין חתונה. וואָס, אפשר וואַרטן אויף אַזוינע לעקישעס ווי דיין חיים ? אַן איינפּאַל פון אַ לעקיש — זאָלסט גיין מיט אים איבער דער וועלט וואַנדערן... נו, פאַרוואָס גייסטו ניט ?

מירל

אפשר וועל איך גיין ? פון וואַנען ווייסטו, אַז ניט ?

יעטע

לאַכט — פּעסט

אזא לעקיש — איבער דער וועלט שלעפן זיך — וויל ער נאָך אַ ווייב אויך מיטשלעפן — ווילסט זען די שיך ? ווילסט ? נעמט שנעל פונאַנדערבינדן דאָס פּעקל. עפנט און נעמט אַרויס אַ פּאָר שיך און אַ שטיק טוך, אויסער זיך פון פרייד זעסט, זעסט. אַ שטיק זייד אויף פאַר אַ קלייד. געזאָגט: שיך, און אויך זייד געקויפט — קוק קוק שיכעלעך — וויקלט פונאַנדער דאָס שטיק טוך, מעסט אָן אויף זיך, טאַנצט ווילד אויס פון שמחה קוק אָן ווי שיין. זייד.

מ י ר ל

זשעדנע

גיב מיר אָנמעסטן, גיב.

לויפט איר נאָך. עס קומט אָן ח יי ם דערזעט דאָס לויפעניש פון די מיידלעך, בלייבט שטיין הינטער אַ סלופּ צוגעזופּגעהאַר־בעט, במורגע

י ע ט ע

נו, זעסט? שוין וואָס פאַר אַ מענטש מלך איז. זעסט שוין, צוגעזאָגט מיר שיך און אויך זייד געבראַכט.

ח יי ם

מיט האַסט

וועמענס שיך? פאַר וועמען? דורך די ציין ווער האָט געבראַכט די שיך? וועמענס זייד?

י ע ט ע

ווער עס האָט געוואָלט — יענער האָט געבראַכט.

ח יי ם

בלייך

איך פרעג דאָך? דער טאַטע?

מ י ר ל

חיים. איך בעט אייך, מיט גוטן.

י ע ט ע

איך האָב ניט קיין מורא פאַר אייך, אייער טאַטע האָט עס מיר געקויפט, — גוט?

מ י ר ל

יעטע — —

י ע ט ע

נאָך דרייסטער

מיר אַ מתּנה. מיר. נעכטן צוגעזאָגט און הײַנט שוין געקויפט.
געפעלט אײַך ניט —

ח יי ם

שטייט ווי אַלע גלידער וואָלטן אים אָפּגענומען. טוט זיך מיט
אַמאָל אַ לאָז צו יעטן. מיט אַ ווילדן קול

גיט דאָס אַהער! אַ הער, זאָג איך. מיט אַ מעסער אויף שטיקלעך.

כאַפּט אָן יעטן פאַר די הענט, וויל אַרויסרײַסן. י ע ט ע קעמפט מיט אים: מ י ר ל אַ דערציטערטע פּלאָנטערט זיך צווישן זיי. ח יי ם רײַסט אַרויס די זאַכן און יעט אַליין טוט ער אַ שטויס אָפּ פון זיך. זי פאַלט צו צו אַ סלופּ מיט אַ פאַרשטיקטן אָטעם. רוקט זיך אָוועק טיפער, לאָזט זיך אַראָפּ אויף דער ערד הינטער אַ צווייטן סלופּ און זיצט אַ צונויפגעקאָרטשעטע, מיטן פּנים אַראָפּ צו די קניִם. ח יי ם האַלט די זאַכן, גיט זיי מיט אַמאָל אַ וואַרף אָן דער ערד און גייט אָפּ אַליין אין אַ צווייטן ווינקל. מ י ר ל הייבט אויף די זאַכן, טראָגט זיי צו צו יעטן, י ע ט ע שלײַדערט זיי אָפּ פון זיך. די שיך מיטן טוך צעפליִען אין פאַרשידענע זײַטן
מ י ר ל קלײַבט זיי צונויף און האַלט עס בײַ זיך —
שטיל

מ י ר ל

צו צו חיימען, קוקט אויף אים לאַנג

וואָס איז זי שולדיק?

ח יי ם

מיטן קאָפּ אַרונטער

דאַרף זי ניט נעמען קיין מתּנות בײַם טאַטן. דאַרף זי ניט.

מ י ר ל

אַז דער טאַטע אײַערער האָט עס אַליין געקויפט —

ח יי ם

אַליין ? טאָ זאָל זי ניט זיין קיין שיין פּנימל. זאָל זי ניט. וועט ער ניט קויפן —

מ י ר ל

וואָס רעדט איר ?

ח יי ם

זאָל זי גיין ערגעץ אַנדערש מיט איר שיין פּנימל. ניט דאָ ... און פאַרוואָס קומט איר שיך ? און זייד ? זייד ! — פאַרוואָס קומט איר זייד ? *שפּאַנט אַרום צעטראָגן* דאָ אונטערן בריק און זייד *לאַכט ספּאָטיש* אַנדערש ניט ווי נאָר זייד... אַז מען האָט אַ גרויסן יצר=הרע, איז — אין דער ערד אַריין. אין דער ערד אַריין ... *פּויזע* איר וועט זאָגן דעם טאַטן, אַז איך גיי אַוועק פון דאַנען. אויף אַלעמאָל. היינט נאָך.

מ י ר ל

דערשראָקן

נאָך היינט ?

ח יי ם

אַז איך רוף אייך גיין מיט מיר צוזאַמען — ווילט איר ניט — דווקא דאָ געפעלט אייך... אָט דאָ אונטערן בריק.

מ י ר ל

איינגאַנצן אַ ציטערדיקע, נעמט אים פאַר אַ האַנט

חיים, גייט ניט אַוועק.

ח יי ם

נעמט זי אויך פאַר אַ האַנט

גיין מיט מיר, האָט איר מורא. —

מ י ר ל

מיט טרערן

אַז — וווהין ? — — — —

ח יי ם

פלוצלינג

זי וויינט, צי וואָס ? איך הערט ניט. דאַכט זיך אַ געוויין הערט
מען.

הערן זיך צו

מ י ר ל

עטע וויינט.

ח יי ם

איך האָב זי אַ צו שטאַרקן שטויס געטון. גייט צו, מירל, צו איר
שטילט זי איין, איך בעט אייך.

מ י ר ל

וואָס איז אייך, חיים, וואָס שטאַמלט איר ?

ח יי ם

אויפגעשווידערט

עפּעס אַזאַ מאָדנעם געוויין, וויינט זי... יעטע וויינט אַזוי ?

לאָזט זיך צו יעטן

מ י ר ל

האַלט אים אָפּ

גייט ניט. איך וועל צוגיין צו איר

ח יי ם

איך וויל אַליין.

מירל

פאַרהאַלט אים

גיין, ניין, שטייט דאָ, איך וועל צוגיין.

חיים

שטאַמלענדיק

נו, גוט, גייט — און פאַרוואָס ניט איך, האַ? עפּעס איבערן גאַנצן האַרצן האָט מיר אַ שניט געטון איר געוויין. טיף יעטע!...

לאָזט זיך ווידער גיין, און מירל מיט פעסטקייט פאַרהאַלט אים — לויפט אַליין צו צו יעטן. בייגט זיך אַרונטער און רעדט צו איר שטיל — חיים אין צעטומלעניש וואָס טוט זיך דאָ?

עס קומען אַריין זרח און דער טויב-שטומער

זרח

זיין קול הערט מען פון וויטן

מיינע דאגות, מיינע דאגות — ווער איז דאָ?

חיים

וואָס זייט איר געקומען יעצט?

זרח

מיט זיין גלעכטער — האָפּערדיק

געקומען? אַז מען טרייבט — איז וואָס זאָל מען אַנדערש טון? קומט מען — יונה, — יונה.

חיים

וואָס יונה?

זרח

יונה וויל זיין מלך — כע, כע. קומט צו לויפן און שרייט: אונטערן

בריק זאָלן אַלע גיין, אַז ניט, זאָגט ער, איז אין די ציין — ער וועט פּלעטן, זאָגט ער, דעם מוח. און דעם טאַטן דיינעם, זאָגט ער, וועט ער אויף אַן אמת אונטערהאַקן די פיס — אַזוי זאָגט ער. כע, כע. ער זאָל אויף אַן אמת, זאָגט ער, ניט אַרונטער פון וועגעלע.

ח יי ם

אַזוי ?

ז ר ח

אַ קלייניקייט אַזאַ מלוכה. כע, כע. דיך אַרט ניט, וואָס ?

ח יי ם

איך וועל איינגאַנצן אַוועקגיין פון דאַנען. אויף אַלעמאָל.

ז ר ח

ע, נאַרעלע, וואָס הייסט אַוועקגיין ? דאָ דאַרף מען זיין. דאָ.

ח יי ם

מען דאַרף ?

ז ר ח

אודאי, חי דען ? וואָס הייסט אַוועקגיין ? צעלאַכט זיך בריים אוי, אַלץ אַזאַ — ער וועט ניט לאָזן, זאָגט ער קיינעם בעטלען... זייבע גאַסן, זאָגט ער ; מלכּס לייט, זאָגט ער, וועט ער ממתן... גיב איך אַ טור־קע מיין יידן : קום, זאָג איך צום שטומען וואָס טוסטו פּעטערל ? טאַפּט אָן דעם שטומען, וועלכער האָט זיך איינגעזעצט אויף אַ טרעפּ זיץ, זיץ־פּעטערל זיץ.

זעצט זיך נעבן אים אַוועק, די שטעקנס האַלטן זיי אין די הענט

ח יי ם

דיין שטומער געפעלט מיר ניט.

זרח

וואָס? אַ טייערער ייד. אַ קלייניקייט, אַ ייד שווייגט. אַ ייד הערט גאָרנישט. מען גייט — גייט ער אויך. מען שטייט — שטייט ער אויך. גאָרנישט. אַ טייערער ייד, זאָג איך דיר, אַ צדיק.

חיים

דערשראָקן

וואָס האָסטו געזאָגט? אַ צדיק?... צו צום שטומען — בייז וואָס איז?! וואָס קוקט איר אויף מיר?

שטומער

דרייט מיטן קאָפּ און שטאַמלט עפּעס אומפאַרשטענדלעכס

הינדע

לויפט אַריין אַ צעשויבערטע, מיטן שטייגל אין האַנט

ווי איז מלכל, האַ? ווי איז מיר, ער האָט דאָך שיער מיין פליגעלע ניט דערהרגעט. אַ כאַפּ געטון דאָס שטייגל פון האַנט מיר אַרויס אַוועק, שרייט ער, פון דאַנען; ניט קומען מער אַהער! — דער יונגהלע... פייגעלע מיינס, שיער ניט דערהרגעט — צו חיימען וואָס שטייסטו, חיימקע? יונגהלע בושעוועט, וואָס שטייסטו?

זרח

לאַכט

וואָס זאָל חיים טון, וואָס?

הינדע

וואָס לאַכסטו שוין? אַ נייער געלעכטער אויף מיר? ס'טגעזען? מעגסט זיך שעמען, זרחל, — גאָר לאַכן... אַזאַ גזלן. פול די גאַסן מיט מענטשן און ער האָט גאָר קיין מורא ניט, טרייבט מיך — און דאָ שטייט אַ דזשענטלמען און וואַרט אויף אַ קוויטעלע — אַזש דערשראָקן דעם דזשענטלמען —

זרח

ניט מיינע דאגות.

הינדע

זיינע גאַסן, וואָס ? זיין שטאָט, וואָס ? מלכס גאַסן... אַזאַ רוצח — אַזש דערשראָקן דעם דזשענטלמען. צו חיימען ווי איז דאָ דאָס רעכטי האַ ?... שיער ניט דערהרגעט מיין פייגעלע —

חיים

וואָס ווילסטו פון מיר ?

הינדע

אויף אַלעמען אַ שטומעניש — ווײ איז מיר. ווער האָט אַ שטיקעלע ברויט, יידן ? אַ קליין פּיצעלע פאַר מיין שפּייזערל ?

חיים

גיטאָ קיין ברויט דאָ.

הינדע

צום פייגעלע

באַלד, באַלד, מיין נחתל. פון אינדערפרי אין מיילכעלע ניט געהאַט... באַלד מיין שפּייזערל. עפנט דאָס טירל און רעדט אַריין מען דאַרף זוכן אַ פּיצעלע ברויט, מען דאַרף זוכן. עס וואַלגערט זיך ניט, מיין חיותל. איבערגעשראָקן זיך, האַ ? געקומען דער גזלן, דער יונגלע, דער האָרבעלע און איבערגעשראָקן מיין פייגעלע — און דער דזשענטלמען האָט שוין געוואָלט געבן אַ פּעניקלע — מען דאַרף זוכן, מיין חיותל, מען דאַרף זוכן...

פאַרשווונדט ערגעץ

שטומער

פאַרקריכט אין אַ ווינקל, אָרדנט זיך איין דאָרט און זיצט

זרח

אַז מלחמה, חיים, מלחמה, דיך אַרט ניט, זאָגסטו. מיך אויך ניט... אַ דאגה מיינע. אַלע האָבן גרויסע אויגן. אַ סך ווילן זיי אַלע — שלאָגט מען זיך... מיינע דאגות, בעטלער שלאָגן זיך. בעטלער צעטיילן זיך ניט מיט דער מלוכה. וואָס, טאַקע אמת? גייסט אַוועק?

חיים

אי׳ הער אויף.

זרח

ביזט אין כעס? זיי, זיי, עס באַדאַרף דאָך איינער זיין, וואָס זאָל זיין אין כעס אויך —

חיים

פּלוצלינג

זרח, דער זיידע דערציילט... אַז אויף אָרעמע לייט, אויף בעטלער האַלט זיך די וועלט — —

זרח

ערנסט

נו, נו, איז וואָס?

חיים

איז טאַקע אמת, אַז צווישן בעטלער זענען דאָ אַ סך פאַרשטעלטע צדיקים אַזוינע?... זיי מאַכן זיך פאַר תמען, מען זאָל אָפּלאַכן פון זיי, איז וואָס מער מען לאַכט אָפּ פון זיי איז אַלץ בעסער, און וואָס מער מען פייניקט זיי אַלץ מער לאַכן זיי — — — —

זרח

צעלאַכט זיך

נו, נו, וואָס נאָך?

ה יי ם

איז וואָס־זשע לאַכסטו?

ז ר ח

קייקלט זיך אויס פון לאַכן

אי — חיים, אז איך זאָג — מיט דיר איז עפּעס דער מער...
וואָס האָסטו זיך א־צט עפּעס דערמאָנט אין דעם?

ח יי ם

גיט אַ טופּ מיטן פוס אין כעס

וואָס לאַכסטו. אז איך פרעג דיך ענטפער.

ז ר ח

דערשראָקן

נו, נו, שאַ. ווער ווייסט. אפשר אמת... עס קען זיין, עס קען זיין... אפשר אַפילו דאָ צווישן אונזריקע...

ח יי ם

עס קען דאָך ניט זיין, אַז מיין טאַטע — —

ז ר ח

אפשר דיין טאַטע? ווער קען וויסן —

ח יי ם

מיין טאַטע? אָט דער אויפן פּאַלשן וועגעלע?

ז ר ח

ס'איז ניט אַזוי לייכט צו זיצן אַ גאַנצן טאָג אויפן וועגעלע און ניט רירן זיך מיט קיין אבר. ס'איז אַ גבורה, חיים, אַ גבורה. מען קען ניט וויסן.

ח יי ם

ניט אמת. אַ רשע —

ז ר ח

שש. שילט ניט. ניט קיין רשע דיין טאַטע, ניט קיין רשע — מען טאָר ניט רעדן מער. שווייג. אין שרעק שווייג, זאָג איך — פּויזע פאַרוואָס האָסטו ניט חתונה, חיים ?

ח יי ם

וואָס ?

ז ר ח

מען דאַרף האָבן אַ ווייב. מען דאַרף.

ח יי ם

פאַרוואָס האָסטו ניט קיין ווייב ?

ז ר ח

געהאַט אַ קינד אויך. אַ ייִנגעלע. ביידע געשטאָרבן, ביידע. אַ קליי-ניקע איז זי געווען מיט בלויע אויגן און מיט אַ גריבעלע אָט-דאָ-אַ.

ייזט אויפן קין

ח יי ם

האָסט נאָך דעמאָלסט געזען ?

ז ר ח

ייִנגלוויז נאָך בלינד געוואָרן. אָבער אירע אויגן און דאָס חן-גרי-בעלע געזען. און דאָס ייִנגעלע אויך אַ בלאָנדער געווען. אין איר געראָטן. איינמאָל —

האַקט זיך אָפּ מיט אַמאָל

ח יי ם

שוין לאַנג ?

ז ר ח

ענטפערט ניט, זיצט פארזונקען

ח יי ם

קוקט אויף זרחן, קערט זיך אפ פון אים, פארקוקט זיך אויפן שטומען. דער ש ט ו מ ע ר שטעלט זיך אויף מטושטש פון חיימס קוקן. ח יי ם גייט צו צו אים מיט באהאלטענער שרעק, עפעס דאכט זיך אים

וואס קוקט איר ?

ש ט ו מ ע ר

ועצט זיך אוועק צוריק, מאכט מיטן האנט, אז חיים זאל אים לאזן צורו.

ח יי ם

ווער זענט איר צו זרחן **ווער איז ער ? קיינער קען אים ניט... אפשר מאכט ער זיך אויך ? נארט די וועלט ?** צום שטומען **ווער זענט איר ? אפשר זייט איר דאס דער פארשטעלטער דער — זרח, אפשר איז ער דאס דער...** שטייט צו צום שטומען **עפנט דאס מויל, איר זייט ניט שטום. א ליגן. איר פארשטעלט זיך. עפנט דאס מויל.** ש ט ו מ ע ר קוקט אויף אים, רוקט זיך ווייטער פון אים אוועק — ח יי ם צו זרחן **אפשר דו — — — דער למד=וניק ?**

ז ר ח

אוועק פון מיר... ביזט משוגע געווארן...

עס קומען אריין דער אלטער מ י כ ה צוזאמען מיט דער א יי ז א ו י ג. נאך אים אין פארלויף פון א פאר מינוטן איינער נאכן צווייטן קומען אן די זעלבע ב ע ט ל ע ר וואס אין צווייטן אקט און נאך אייניקע, א ל ע זענען זיי דערשראקענע. טאלקעווען צווישן זיך און בעטן זיך. אויך ח י נ ד ע קומט גלייך אריין צו- ריק נאך מיכהן

מיכה

אריינקומענדיק

שקאַנדאַלעווען, שקאַנדאַלעווען, רציחה —

אַלע הייבן אָן רעדן, מאַכן מיט די הענט. פּילדערן

חיים

וואָס טוט איר אַלע ?

מען ווערט שטיל

מיכה

קנאה, רשעות. וואָס קען אַרויסקומען פון שקר ? — ווער האָט געזען מלכן ?

הינדע

ער לויפט כאַפּן דעם גזלן. ער וועט אים שוין געבן.

מיכה

מירעלע, ווו ביסטו, זעץ מיך אַוועק ערגעץ. אַזוי געלאָפן.

מירל

צו די יידן

לאָזט זעצן זיך דעם זיידן, זעץ זיך, זיידע.

ועצט אים אַוועק

מיכה

לאַנג לעבן זאָלסטו מיר — אַ טייער קינד, זאָג איך אייך — יידן, איך זאָג אייך — — — האַ, וואָס ? געוואָלט עפּעס זאָגן... ס'איז דאָך ניט אויסצוהאַלטן — גבלה... קען מען שוין גאָר קיין בעטלער אויך ניט זיין... אייגענע ברידער שקאַנדאַלעווען — סדום, סדום — יעצט איז אויך דאָ ?

מירל

יאָ.

מ י כ ה

חיים, וואָס טוסטו? וואָס הערט מען דיך ניט? חיים שטייט אָפגעווענדערט און שווייגט און איר, יידן, וואָס זייט איר אַנטשוויגן געוואָרן אַלע,

פ ר ו י ה אָ ר ב

ביטאָ וואָס צו רעדן, דערלעבט יאָרן.

מ י כ ה

אַ טייערע נשמה, מירעלע, זי בעט דאָך מיר אויס דאָס בעט אַלע טאָג, און דעקט מיך צו — און נעכטן האָט זי דאָך מיר דעם קאָפּ אויסגעוואַשן און אויסגעקעמט — אָט ווי איר זעט מיך אַ יידן מיט טרערן אויסגעקעמט —

מ י ר ל

הערט אויף, זיידע.

אָפּ צו יעטן

ע ר ש ט ע ר ב ל י נ ד ע ר

אָבער וואָס פאַר אַ תּכלית. יידן, האַ? צערייבן אַ טאָג. וואָס ווילט איר דאָ שטיין?

צ וו י י ט ע ר ב ל י נ ד ע ר

אינדער אמתן. מיין צייט איז טייער ביי מיר.

א יי ן ק ו ל י ע

און וואָס איז מיט מיין צייט?

צ וו י י ט ע ר ב ל י נ ד ע ר

איר פאַרלירט ניט קיין סך, אַז איר צערייבט אַ שעה צי צוויי. אָבער מיר — בלינדע — מיר פאַרלירן.

צווי קוליעס

זעט נאָר דעם יחסן!

פרוי האַנט

בעמט זיך ניט איבער אַזוי, פעטער.

פרוי האָרב

איך פאַרדין נאָך אַזוי פיל וויפיל אַ בלינדער.

בלינדער

איר וועט נאָך וואַרטן אַ ביסעלע.

איין אויג

אודאי. אודאי.

איין קוליע

גאַנצע יחסנים, מיינען זיי. נאָר עפעס בורטשען זיי מער ווי אַלע אַנדערע. יחסנים גאַנצע — בלינדע.

איין אויג

אודאי. אודאי.

איין קוליע

וייער אויפגערעגט צום איין אויגיקן

קוקט אים אָן, ער רעדט אויך. ער גלייכט זיך אויך צו בלינדע. סך-הכל בלינד נאָר אויף איין אויג — אויך מיר אַ בלינדער.

אַלע טומלען און שרייען צום איין אויגיקן

הינדע

לויפט צו צו זיי

מען קריגט זיך שוין... וואָס מאַכסטו, יעטעלע? עפעס פאַרשלאָפן ביסטו מיר?

פרוי האָרב

וואַרפֿט זיך נאָך אַלץ צום איין אויגיקן

אַ טויל האָט עס און עס דבֿרט...

חיים

אויף איין אויג, אַז מען איז בלינד איז מען ניט קיין בלינדער? ניין?.. ער רעדט אַזוי אַז דער עולם ווייסט ניט, צי ער רעדט דאָס און איין טאָן מיט זיי, צי ער לאַכט איננאַנצן אָפּ איר הערט, זיי זאָגן, אַז אויף איין אויג בלינד זיין איז ווייניק, איר הערט?

מיכה

חיים, צו וועמען רעדסטו?

חיים

צו אַלעמען

וואָס זייט איר געקומען אַ הער? ווער דאַרף אייך? מען לאָזט אייך ניט בעטלען?

איין קוליע

קלאַפּט אָן דער ערד

אוודאי לאָזט מען ניט.

חיים

איז די וועלט קליין, האַ? מנוּבלים. אַ נכפּה אויף אייך.

אָפּ

שטימען

וואָס פאַר אַ רייד. געזען! שילט זיך גאָר.

מ י ר ל

וווּהין גייט איר? חיים!

מ י כ ה

וואָס, ער איז אַוועק?

מ י ר ל

זיידע, ער איז דאָך אַוועק געגאַנגען, אַוועק געגאַנגען.

מ י כ ה

וואָס פּלאַפּלסטו?

מ י ר ל

מיט געוויין

אַוועקגעגאַנגען.

פאַלט צו צו יעטן

מ י כ ה

וווּהין? וואָס? וואָס ווייגט זי? יידן, וואָס ווייגט מירל, האַ?

מ ל ך

פּאַרט אַריין אויפן וועגל געשטופּט פון דער שיינער באָרד
אַלע שטיל. מלך זיצנדיק, אין גרויסן כעס

יונה הייסט און איר פּאָלגט.

ה י נ ד ע

אַז ער זאָגט, ער וועט שלאָגן, מלכקע. קומט צו לויפן און
גיט אַ ריס מיין פּייגעלע, און אַ רזשענטלמען — —

מ ל ך

וואָס דזשענטלמען...

מ י כ ה

דו שרייסט גאָך? ער האָט דאָך מיך אַ זעץ געטון. דו הערסט? אויף מיינע אַלטע יאָרן דערלעבט. דו ביזט שולדיק, דו.

מ ל ך

זאָלסט מיר שווייגן, טאַטע.

ז ר ח

אַ גרויסע קונץ טאַקע, מלך, צו שרייען.

מ ל ך

ווער פרעגט דיך, פערד.

ש ט ו מ ע ר

קומט אַרויס צוריק, קוקט פון הינטערן עולם מיט שאַרפע אויגן

מ ל ך

יאָגט צו אויפן וועגל צום שטומען מיט אַ מאָדנער ווילדקייט
וואָס גלאָצטו די אויגן אויף מיר?

ש ט ו מ ע ר

זיין פנים ווערט אָנגעצונדן, שטאַמלט מיט די ליפּן ביינע קלאַנ-
גען, דער עולם קוקט אים אָן פאַרחידושט

מ ל ך

אַ נייער שלאַק. שוין ניט דאָס ערשטע מאָל, אַז ער שטעלט אָן אויף מיר אַזוינע ווילדע אויגן.

ש ט ו מ ע ר

שטויסט אָפּ פון זיך מלכן מיט אַ פעסטער האַנט, טרעט אַרויס פאָרויס און גיט אַ טופּ מיטן פוס. מייטלט מיטן האַנט אויפן וועגעלע. — דער עולם בּאַפּט.

ה י נ ד ע

עפּעס אויפן װעגעלע װינקט ער.

מ ל ך

צו הינדען

מיש זיך ניט. װאָס פֿאַר אַ װעגעלע אַליין דערשראָקן. צום עולם װאָס מיינט ער? איר פֿאַרשטייט עמעצער?

ק ו ל י ע

עפּעס װייזט ער טאַקע אויפן װעגעלע.

מ ל ך

צום שטומען

װאָס װילסטו? װער איז ער? װאָס פֿאַר אַן אומגליק אויף מיר?

עס קומען אַריין יונה מיט אַ גרופּע אייגענע בעטלער.
אָנגעשטרענגט שטילקייט

י ו נ ה

בּי?

מ ל ך

נו?

י ו נ ה

אָבער װאָס זאָגסטו איצט, נו?

מ ל ך

דוס׳ט הרטה האָבן.

י ו נ ה

ס׳איז באַך גאָרנישט. ס׳איז ערשט אַן אָנהויב. שטרעקט אויס זיין פּויסט צו אַלעמען אָט-דאָס-אָ!

מ ל ך

צום עולם

איך הייס איך גלייך גיין צוריק צו אייערע פלעצער.

דער עולם טוט זיך אינסטינקטיוו א לאָז

יונה

און איך הייס ניט.

דער עולם בלייבט שטיין

מ ל ך

איך האָב דאָך געזאָגט: גיין!

יונה

און איך האָב דאָך געזאָגט: ניט גיין.

זרח

אויב אַזוי וועלן מיר זיך גאַר אַוועקזעצן.

געלעכטער

מ ל ך

שטיל זאָל מיר זיין. איך הייס דאָך אַלעמען גיין צוריק.

יונה

און איך הייס — — דאָ זיין.

זרח

טאָ לאָמיר מיט איין פוס גיין און מיט דעם צווייטן דאָ זיין.

שטימען

ש, ש...

מלך

אויב מיט כוח בין איך אַ שטאַרקערער.

יונה

דאָס וועלן מיר זען.

מלך

ווייזט אויפן עולם

זאָלן זיי זאָגן וועמען זיי ווילן בעסער: מיך צי דיך... צום עולם וואָס שווייגט איר?

הינדע

אַז ווי זאָלן מיר רעדן, מלכקע — —

ערשטער בלינדער

מיר זענען טאַקע אַביסל ניט צופרידן. דו קריוודעסט אונז.

מלך

לאָמיר הערן.

צווייטער בלינדער

עס דאַרף זיין איינער א — א — כ'וויים וואָס — נו — א באַלעבאָס... דו ביסט דער באַלעבאָס. אָבער — —

זרח

עס דאַרף זיין, זאָגט ער, אַ כ'וויים וואָס — —

מלך

שווייג, בהמה דו.

צווייטער בלינדער

עס דאַרף זיין, זאָג איך, אַ באַלעבאָס. יאָ, יאָ. זאָג איך, אַ באַלע-באָס מוז זיין. אָבער אַזאַ ווי דו, מלך, איז שוין צופיל.

מלך

וואָס צופיל?

איין קוליע

יאָ — צופיל. נעמסט אַ צו גרויסן פּראָצענט ביי אונז. מיר קענען ניט דערווייזן.

מלך

וואָס פאַר אַ שייכות האָט עס אַ הער?

עטלעכע

יאָ. נעמסט צופיל.

הינדע

אמת מלכל, אמת.

מלך

זי איז אויך דאָ! — אָבער וואָס האָט דאָס צו יונהן?

יונה

עס האָט שוין יאָ. יידן, ער האָט טויזנטער אין די באַנקן. איך זאָג ניט קיין ליגן. זאָל איך שטאַרבן, אויב איך זאָג ליגן, יידן.

מיכה

טרעט אַרויס

ווו איז ער דער יונה? איך וועל אים שפּאַנט ווו איז ער?

לאָזט מיך צו אים. און דו זון, ביזט בעסער דען, הא? רשעים־ אַלע רשעים... זאָלסט מיר שוין אַרויס פון דאַנען דו יונהלע, דוי גענען? באַלעבאַטעווען וויל דאָס. הערשעווען. האָט זיך אַרומגע־ זען, אַז מען קען, אַז מען לאָזט זיך, אַז מען איז בהמות. מיט ביידע הענט אין לופטן ווו איז מיין שטעקן!

יונה

איך וועל באַלעבאַטעווען.

מיכה

רשע דו. איך בין שוין אַ בן־שבעים, בין איך. אויף מיין לעבן שוין די גאַנצע וועלט דורכגעגאַנגען און אומעטום אַן ערלעכער בעטלער געווען און ערלעכע בעטלער גענען... נאָך מיטן טאַטן עליו־השלום... וואָס האָב איך דערלעבט? הפקר געוואָרן. אַלע זע־ נען הפקר געוואָרן... דו ביזט שולדיק, מלך. דו. איך זאָג דאָס איר זאָלט אַלע הערן. שיינע דרכים. איין אָרעמאַן איבערן צווייטן אַ באַלעבאָס געוואָרן. חרפה פאַרלוירן. און פול מיט שקר... יידן, איר זאָלט זיי ביידן ניט פאָלגן.

מלך

טאַטע.

מיכה

לאָזט מיך. איך האָב געשוויגן אַזוי לאַנג. פאַרוואָס האָב איך געשוויגן אַזוי לאַנג? ווײ איז מיר. איך האָב צו געזען אַזוי פיל עולות און געשוויגן, געהערט געוויין און געשוויגן. פאַרוואָס האָב איך געשוויגן, יידן?... ווײ איז מיר. אַ מורא באַפאַלט מיך. יאָ, איר זאָלט וויסן זיין, מלך איז אַ גביר... איך קען עס שוין ניט פאַרטראָגן מער... ער איז אַ גביר, ווײ איז מיר, אַ גביר... פון שקר — — —

מלך

וואָס נאָך טאַטע? וואָס נאָך?

מיכה

קומט, יידן. קומט מיט מיר. וועמען דאַרפן מיר?... מיר זענען אליין שולדיק. מיר האָבן מורא פאַר אַלעמען. פאָלגט ביידן ניט. זאָל עמעצער פּרוּוון אייך אָנרירן, איך וועל אים... *וואַקלט זיך צום פאַלן — מירל און נאָך אַנדערע כאַפּן אים אונטער* אודאי, אודאי, גע־רעכט... מירעלע, דאָס ביסטו? האַלט מיך צו, האַלט מיך צו מירעלע. זעץ מיך אַוועק...

מירל זעצט אים אַוועק. אַלע אָנגעשטרענגט, אומרויק. טומל

מלך

דער אייגענער טאַטע קעגן מיר. איז וואָס, הא? *צום עולם* און איר שאַפּט די ציין. הא? עס געפעלט אייך? איך בין אַ גזלן? יאָ. איך בין. *צו יונהן* און דו — ווער ביזטו? *צום עולם* שטיל זאָל מיר זיין. שטומען זאָלט איר מיר. *אַלע ווערן שטיל* איר דאַרפט איר דאַרפט אויך אַ סך געלט ווי ער? *טייטלט אויף יונהן* ער וויל דאָך אויך אַ סך געלט האָבן!... *לאַכט* אָט אַזוינער אָ וויל אויך אַ סך געלט... וואָס? ווייל איך האָב... איך וועל אויסטרעטן אַ וועג און דו וועסט מיר קומען מיטן האָרבל דיינעם טאַנצן?... איך בין אַ גזלן? וואָס האָט איר געמיינט — אַ צדיק וועל איך זיין? ליג אין שמוץ, ארומשלעפּן זיך מיט אַזוינע בעטלערינס, מיט אָפּגעהאַקטע הענט און פּ ס, מיט בלינדע חלירעס, מיט שטו־מע אָקסן און רחמנות וועל איך האָבן? איר זאָלט מיר שוין אַרויסגיין פון דאַנען... *צום שטומען* וואָס גלאָצטו אויף מיר מיט די אויגן? איך וועל דיך — —

הינדע

מיטן שטייגל אין האַנט

וואָס דאַרפסטו אַזוי שרייען, טאַטעלע? אַז ס'איז אַלץ ער *שפּאַנט מיטן שטייגל פאָרויס צו יונהן* ער, דער האָרבעלע.

י ו נ ה

טרעט אָפּ אַלטע נבלה.

ה י נ ד ע

האָט אַ ווערעמדיק מויל און רעדט... אַרויסגעקראָכן פון ערגעץ און געקומען. אַ גוטן מאָרגן — ס'איז מיין פייגעלע, האָסט אַ חלק אין מיין פייגעלע ?...

י ו נ ה

גיט אַ כאַפּ דאָס שפּיגל פון אירע הענט און אַ וואַרף אָן דער ערד

ה י נ ד ע

לאָזט אַרויס אַ געשריי, בייגט זיך צו צום שפּיגל און גיט אַ אַ פּאַטש מיט די הענט

דערהרגעט... דערהרגעט. אויף טויט דערהרגעט.

לויפט אַרויס מיט אַ יללה

אַ ל ע

שטייען דערשראָקענע מיט די פּנימער אַרונטער, וווּ דאָס שפּיגל ליגט. אויך מ ל ך און י ו נ ה שטייען פאַרציטערטע. — די שטימונג איז אַזוי ווי עס וואָלט אַ מאָרד געשען. אין דער דאָזיקער שטילקייט טרעט ווידער אַרויס דער ט ו י ב ש ט ו מ ע ר. אַלע אבֿרים אין אים ציטערן. ער הייבט אָן קלאַפּן מיטן שטעקן און טופּען מיט די פיס, טייטלט מיט די פינגער יונהן אין פּנים אַריין און אויך מלכן. דער ש ט ו מ ע ר הייבט אויף דעם שטעקן און פאַ־מעסט זיך אויף ביידן און פון זיין מויל הויבן אָן זיך אַרויסצוגאָרגלען מאָדנע קולות, געשרייען פון ענטריסטונג. ער לויפט צו צום וועגל און טייטלט מיט די פינגער אַזוי ווי ער וואָלט גערופן מלכן אַריינצוזעצן זיך. מ ל ך, אַ טויט־דערשראָקענער, קוקט אויף אים און וואַגט ניט צו צוגיין. דער ש ט ו מ ע ר שפּרינגט צו צו אים און נעמט אים שלעפּן. מ ל ך גיט אים אַ שטויס פון זיך און רייסט זיך אַרויס פון זיינע הענט. דער ש ט ו מ ע ר, קלאַפּנדיק מיטן שטעקן און סטראַ-

שענדיק מיט דער צווייטער האַנט, הייבט זיך אָן דערנענטערן צום טיר. ער שלעפּט אַרויס פון קעשענע אַ הויפן אָנגעקליבע־נע נדבות, און טוט אַ שליידער מיט גאַל אויפן דיל, צו אַלע־מענס פּיס: אַט, חוידנדיק זיך אויף זיינע שווערע אַקסלען. דער
ע ו ל ם אין פאַרגליווערונג, קען דעם אָטעם ניט כאַפּן

פ אָ ר ה אַ נ ג

פערטער אַקט

אין מלכס שטוב. דאָס אויסזען פון שטוב געענדערט. בעסער צוגעקליבן. נייע פאָרהאַנגען אויף די פענסטער. דאָס בעט איבערגעשפּרייט מיט אַ דעק. מיכה זיצט אויפן בעט. זרח שטייט ביים פענסטער. אַ זייגער צען אין פרימאָרגן

מיכה

טאַקע נייע פאָרהענגלעך, נייע?

זרח

אודאי. נאַ, טאַפּ אָן. כע, כע.

מיכה

קומט צו, טאַפּט מיט די פינגער

אַז אַלץ, וואָס זי וויל פירט זי אויס. נו, זעסט דאָך באַלעבאַטע-ווען... ווען האָט זי דאָס אויפגעהאָנגען, נעכטן?

זרח

מסתמא נעכטן. אַז איך זאָג, עפּעס שמעקט פון די שויבן... און — ס׳איז איר ענג, שרייט זי, נאָר ס׳איז איר ענג.

מיכה

אין מושב-זקנים וויל ער דאָך מיך אַרייַנגעבן, הערסט? אין מושב-זקנים.

ז ר ח

אַלץ איר קעפּעלע.

מ י כ ה

אַ מרשעת אַזאַ.

ז ר ח

און מיך טרייבט זי דאָך אויך פון שטוב. ווי אַ מענטש, זאָגט זי וויל זי לעבן. אַז ווי אַ מענטש, מיינט זי, דאַרף מען שוין דעם צווייטן פון שטוב טרייבן... נו גוט, זאָג איך, אַז איר וועט שטעלן חופּה.

מ י כ ה

זיפצט

אָך, גאָט פאָטער.

ז ר ח

אפשר ווייסט זי, וואָס זי טוט. מסתמא דאַרף אַזוי זיין. ווער איז מחויב, איינדער אמתן, פון אונז ליידן? ווער, האַ?

מ י כ ה

מיט כעס

אָבער אַ טאַטע בין איך דאָך — צי ניט?

זעצט זיך צוריק אויפן בעט

ז ר ח

ניט געזאָלט בלינד ווערן, ניט געזאָלט.

פּויזע

מ י כ ה

ווען חיים וואָלט כאָטש געווען... פאַרזינדיקט חיימען, פאַרזינדיקט.

זרח

וואָלט ער ניט אַוועק פון דאַנען, וואָלט גוט געווען, איז ער אַוועק — איז אויך גוט. זזי ..דאַרף מסתמא זיין.

מיכה

אַ שטיק לעבן האָט ער ביי מיר צוגענומען מיט זיין אַוועק־גיין... אַ מענטש מיט אַ טייערער נשמה, ווי האָט ער געקענט זיין מיט אונז? אַזוינע רשעים ווי מיר. האָט ער דאָך געמוזט אַנטלויפן.. אַ חודש צייט שוין... מיינסט, אַז מלכן אַרט עס ניט? עס קרענקט אים גענוג, וואָס זאָגסטו, זרח, הע? נעמט אַ מענטש און גייט אַוועק און ניטאָ אים. אַלע וואַרטן אויף אים און ער קומט ניט, קומט ניט — מיר האָבן אויך אפשר באַדאַרפט אַוועק־גיין פון דאַנען, זרח? הא, זרח? זרח שווייגט אָבער גיי, אַז קיין כוח איז שוין ניטאָ די פיס צו שלעפן... ווערט מען גיין ערגעץ אַנדערש באַלד — ערגעץ אַנדערש —

זרח

וואָס רעדסטו?

מיכה

מען וועט רופן באַלד, זרחל, פון אויבן. מען וועט רופן.

זרח

אַז די צייט וועט דאַרפן קומען, וועט זי קומען. ניטאָ וואָס צו דערמאָנען.

מיכה

ניטאָ. זאָגסטו? ביזט גערעכט. זרח,גערעכט. מען טאָר ניט דערמאָנען — פויזע און מירעלע איז אַ גאָלד. זינט די אַלטע איז קראַנק געוואָרן, טרעט זי ניט אָפּ פון איר. שלאָפט ביי איר און גיט אַכטונג אויף איר ווי אויף אַן אייגענער מאַמע. ניט אַלע זענען רשעים, זרח, ניט אַלע. פויזע וואָס, מלך עסט נאָך? רופט מלך!... פויזע ניטאָ קיין כוח צו אָטעמען. כ'מוז זיצן אין שטוב, מוז איך. איר אַלע גייט אַוועק און איך מוז בלייבן

מיט דער מרשעת... זי בייט דאָך שוין איינגאַנצן ניט בעטלען, די פּריצטע — און דעם שטומען זעט מען אין ערגעץ ניט.

זרח

פאַרשוווּנדן געוואָרן, פאַרשוווּנדן. פּלוצלינג מיט אַ מאָדנעם קול ווען וועסטו מיר אומקערן דאָס ליכט פון די אויגן? ווען?

מיכה

אין שרעק

וואָס האָסטו געזאָגט, זרח?

זרח

ווען? ווען?

מיכה

קריכט צו אים מיט אויסגעשטרעקטע הענט

זרח.

קערט זיך אום און וועצט זיך צוריק אויפן בעט. מלך פאָרט אַריין אויפן וועגעלע, צוגעגרייט אַרויסצופאָרן אין גאַס, אַ נערוועזער, גרייט פון יעדער זאַך אָנצוצונדן זיך

מלך

מירן באַלד פאָרן, זרח.

זרח

פון מיינעטוועגן — שוין.

מלך

האַרט

טאַטע, זיצט ווידער אויפן בעט.

מ י כ ה

שפרינגט אויף

טפו, צו אַלדע גוטע יאָר. דאָ — ניט שטיי, דאָ ניט — זיץ.

ז ר ח

אַז די מלכּה וויל ניט.

מ ל ך

גאָרגלדיק

שווייג. און דיר האָב איך שוין וויפיל מאָל געזאָגט, טאַטע, אויב דיר געפעלט דאָ ניט —

ז ר ח

ענטשוו גיין.

מ ל ך

צו זרחן

קריך מיר ניט אַריין מיט דיין בהמהשן צונג.

ז ר ח

נו גוט, שווייג איך, זאָל זיך דער מלך ניט בייזערן.

מ ל ך

פיבערדיק

שווייג, זאָג איך. אַלע קריכן מיר אויפן קאָפּ: אָנשטאָט צו דאַנקען, וואָס איך גיב אַ היים, אַ בעט — וואָסי, איך האָב עפּעס דערפון ; איך נעם שוין קיין פּריטה ביי קיינעם — איז נאָך אַלץ שלעכט? —

ז ר ח

נו דאַנקען מיר טאַקע פון פולן האַרצן דעם מלך, אונזערן.

מלך

איך האָב געליטן דײַנע שפּאַסן פֿריער. איצט װיל איך ניט. גײ פֿון דאַנען.

זרח

װוּהין זאָל איך גײן?

מלך

שטײ ניט פֿאַר מײַנע אױגן. איך דאַרף אײַך ניט האָבן, קײנעם ניט. לאָזט מיך אַלײן, אַלײן.

מיכה

מלך, װאָס איז מיט דיר?

מלך

פֿרעג מיך נישט. צו זרחן װאָס לאַכסטו?

זרח

װוּ זעסטו מיך לאַכן?

מלך

איך קען ניט אָנקוקן קײנעם ניט.

דרה קװעטשט מיט די פּלײצעס. אָפּ אין צװײטן צימער.

מיכה

װאָס איז מיט דיר הײַנט?

מלך

זיצט אױפֿן װעגעלע מיטן פּנים אַרײַנגערוקט אין מאַנטל. שװײַגט שװער און פֿינסטער. פּלוצלינג.

זיצט װידער אױפֿן בעט. אַ מאָדנער ייד אַזאַ. נאָר אױפֿן בעט דאַרף

ער זיצן. יעטע האָט פאַרזאָגט ניט זיצן אויפן בעט, דאַרף מען פאָלגן.

מיכה

שפרינגט אויף

נו שאַ, שריי ניט.

מלך

מען זאָל פאָלגן, וואָס יעטע הייסט. מען זאָל פאָלגן.

מיכה

נו גוט. שריי־זשע ניט.

מלך

רעדט ס׳ווייניקע

אַז יעטע וויל אין שטוב זאָל זיין ריין — דאַרף זיין ריין. אַז זי וויל פאַרהענגלען אויף די שויבן — דאַרפן זיין פאַרהענגלעך.

מיכה

איז ווער זאָגט עפּעס?

מלך

איך האָב געהערט וואָס דו האָסט גערעדט פריער, געהערט. קיינער זאָל ניט וואַגן אַ וואָרט זאָגן אויף יעטן.

מיכה

גאָך אַ נס וואָס חיים איז ניטאָ. אַ נס.

מלך

שמייכיק

אפשר ווילסטו אויך אַנטלויפן פון דאַנען?

מ י כ ה

חלואי קען איך. הלואי, רבונו־של־עולם.

פויזע

מ ל ך

נאָר עפּעס אַ האָר, איז ער דאָ מיט חיימען —

מ י כ ה

פונדעסטוועגן האָלסטו אים אין איין אַרומזוכן?

מ ל ך

און אַז יאָ?

מ י כ ה

אדרבא. עס טוט מיר הנאה. ביזט גאָרנישט אַזאַ שלעכטער ווי דו מאַכסט זיך.

מ ל ך

און אַז אַ שלעכטער?

מ י כ ה

זינט ער איז אַוועק ביזטו אויס מענטש.

מ ל ך

ווער בעט דיך רעדן?

מ י כ ה

טאַפּט מיט די הענט, שלאָגט זיך אָפּ אָן מלך

אַז דו ביזט אין שטוב, וואָס דאַרפסטו זיצן אויפן וועגעלע? גזלן׳

מ ל ך

מיט גאַל

וואָסי? האָסטו מורא?

מ י כ ה

מילא — אין גאַס. אָבער אין שטוב?

מ ל ך

שפּרינגט אויף מיט אויסערגעווייטלעכן צאָרן

איך האָב דיר שוין וויפיל מאָל געזאָגט: זאָלסט מיר דאָס ניט דערמאָנען... וואָס, ווילסט מיך אויך שרעקן ווי דער שטומאַק... איך האָב אַלעמען אין דער ערד. נאָר עפּעס אַ האָר איז ער דאָ מיטן ווענעלע... זיין מזל, וואָס ער איז פאַרשוואונדן דער שטומאַק — איך וואָלט אים באַוויזן!..

מ י כ ה

אוי, מלך, מלך.

מ ל ך

רופט

יעטע!

מ י כ ה, אַז ער דערהערט, ווי ער רופט יעטן, לאָזט זיך שנעל
צום צימער, ווו זרח איז אַוועק — אָפּ

מ ל ך

קוק אים אָן, ווי ער אַנטלויפט עס? לויף, לויף — זיצט און קוקט מיט אָנגעשטרענגטע אויגן צום טיר פון וואַנען יעטע דאַרף אַרויסקומען; אַז זי קומט ניט אַרויס אַזוי שנעל, פאָרט ער צו צום טיר. הערט זיך צו מיט אַ דורשטיק! תאוהדיקן פנים, פאָרט אָפּ אויף צוריק און ווידער — צום טיר. רופט יעטע טרעט ווידער אָפּ צוריק און בלייבט אינמיטן שטוב זיצן אַ שטילער, אַ פאַרזונ-קענער אין דערוואַרטונג. רופט מיט געבעט, שטיל יעטע!

יעטע קומט אַרויס אַן אויסגעפּוצטע אין שוואַרצן זייד און נייע שיך. דאָס פּנים אירס שיינט פֿון פֿרייד און הנאה פֿון זיך אַליין. זי קוקט אויס שיין, אויסגעגלייכט. אַ מאָדנער שטאָלץ איז צע־גאָסן איבער איר גאַנצער פיגור — מלך אַ פֿאַרגאַפֿטער, קוקט אויף איר מיט אויסגעשטאַרטע, אויפגעצונדענע אויגן און אויף זיין פּנים צעגיסט זיך אַן אומגעהיינטלעכער התפּעלות און פֿיי־ערלעכקייט. ווי ער זיצט אויפן ווענעלע, ווינקט ער נאָך מער אַריין אין אים פֿון גרויס פֿריידיקייט און פֿאַרלוירנקייט, אַזוי ווי דאָס צוזאַמענקאָרטשען זיך וואָלט אים פֿאַרשאַפֿט העכסטן תענוג

מלך

ווי דורך אַ פּראָסט

יעטע.

יעטע

מיט אַרויסגעוויזענער פֿאַראַכטונג

איך האָב געמיינט, אַז דו זעגסט שוין אַוועק.

מלך

איך האָב דאָך דיך גערופֿן.

יעטע

איך האָב ניט געהערט.

מלך

דרייטאָל גערופֿן.

יעטע

ניט געהערט.

מלך

בע, בע — ניט געהערט. ווילסט זיך אַביסעלע רייצן מיט מיר. האָסט שוין אַזאַ טבע, יעטע. רייצט זיך מיט מיר.

יעטע

איר קענט איך טראַכטן.

מלך

אדרבא. מיר געפעלט עס. רייץ זיך מיט מיר. איך האָב עס ליב.

יעטע

מילא וואָס איך האָב ליב.

מלך

נאָך א פויזע

אָבער שיין ביזטו, אי ווי שיין דו ביזט!... היינט דאָס זיידענע קלייד... האָסט מיך טאַקע געפאָלגט און אָנגעטון דאָס קלייד. אַי, אַי, וואָס זייד איז! וואָס זייד קען מאַכן!... *פויזע* איך האָב אזוי ליב צו קוקן אויף דיר, ווי דו ביזט אָנגעטון אין זייד... *פויזע* ביזט צופרידן?

יעטע

יאָ.

מלך

וואָס האַלטסטו די אויגן צו דער ערד אַראָפּגעלאָזט?

יעטע

איך האַלט ניט.

מלך

וואָס פאַרלאַנגסטו נאָך? זאָג. פאַרלאַנג אַלץ, וואָס דו ווילסט. פאַר-לאַנג.

יעטע

אָט פון דעם דאָזיקן שמוץ פּטור ווערן, פונם הקדש. ס'איז דאָך אַ הקדש... ווער איז שוין ווידער געזעסן אויפן בעט?

מלך

נו, שריי ניט, יעטע, שריי ניט. וועסט פּטור ווערן. דו וועסט פּטור ווערן.

יעטע

קען ניט באַהאַלטן איר פרייד

טאַקע אמת?

מלך

ווי מיין נאָמען איז מלך — קום צו צו מיר, יעטע...

יעטע

גייט צו נענטער

טאַקע אמת אַלץ, וואָס איר רעדט? איר זענט אַזאַ מאָדנער איצט —

מלך

יאָ?

יעטע

עפּעס זיצט איר אַזוי אויפגעדרייט אויפן וועגעלע, אַזוי איינגעבוירעט — אַזוינע מאָדנע אויגן ביי אייך...

מלך

נו, נו, אָט קוק איך ניט מער. אָבער, וואָס זייד קען מאַכן! — וואָס פאַר אַ פאַלדן, וואָס פאַר אַ פאַלדן —

יעטע

וואָס דרייט איר אַן אויף זיך אַזויפיל שמאַטעס? ניט קאַלט אויפן גאַס, היינט.

מלך

ס'איז מיר גוט. אַן איינגעוויקלטער אין שמאַטעס, אַ גרייטער אויס-צושטרעקן אַ האַנט נאָך אַ נדבה און — — האָבן אָנטקעגן זיך יעטן. יעטן אין זייד —

לאַכט טיף, תאוהדי

יעטע

איך האָב קיינמאָל ניט געזען ביי אייך אַזאַ פּנים.

מלך

אייל יעטע איז אַזוי שיין.

יעטע

אַזוינע קאַפּריזן ביי אייך. וואָס זיצט איר אויפן וועגעלע? גייט אַרונטער.

מלך

האָסט טאַקע מורא — —

יעטע

איר האָט דאָך מורא, איר האָט דאָך אַליין געזאָגט מיר נעכטן.

מלך

מילא, וואָס איך האָב געפּלאַפּלט. מיט כעס איך האָב ניט פאַרוואָס מורא צו האָבן. ענדערט דעם טאָן. — דערשראָקן וואָסי — דו מיינסט, אַז עס קען אַמאָל טאַקע — —

יעטע

וואָס מיינט איר?

מ ל ך

אפשר דאַכט זיך מיר עס נאָר... עפּעס ציען מיר אַ ביסעלע די פיס... גיב אַ קוק, אָט דאָ אָ, אין די קנעכלער...

יעטע

וואָס קען איך וויסן?

מ ל ך

לייג צו אַ האַנט.

יעטע

פון ווייטן

צו וואָס?

מ ל ך

האָסטו מורא אפילו צו רירן זיך צו מיר. יעטע שווייגט — מלך בלייבט זיצן מיט אַן איינגעגנורעטן קערפּער ווען דו האָסט מיך כאָטש אין ביסעלע ליב... איין ביסעלע כאָטש... — שווערע שטילקייט — אַ גאַנץ לעבן, אַז איך חלום ווען אַ — אַ שיינער ווייב... אַליין בין איך אַ געלער, אַ שמוציקער —

יעטע

הערט אויף רעדן.

מ ל ך

אויסגעשלעפּט זיך אַ גאַנץ לעבן איבער די הייזער מיט אַ בלינד פּאַרזעניש.

יעטע

מיט טרערן

רעדט ניט.

מ ל ך

אין זעלבן טאָן

אַ גאַנץ לעבן... פּויזע יעטע שטייט פון ווייטן ביים וואַנט אַז מען קומט אַריין אין אַ שטוב, איז וואָס זאָגט מען? שענקט אַ נדבה. שענקט מען... שיינע פּרויען אין הייזער פאַראַן... און די גייסט ווייטער אַוועק מיט דער בלינדער פאַרזעעניש...

יעטע

איך בעט אייך... גייט אַרונטער...

מ ל ך

עקשנותדיק, רעדט אינם זעלבן טאָן

און אויפן גאַס אַז איך זיך... איז וואָס? אַזוי פיל מענטשן גייען פאַרביי — זיצט אַ בעטלער, טראַכט מען מער גאָרנישט... קיינעם פעלט גאָרנישט איין, אַז דער גאָלער בעטלער בענקט זיין גאַנץ לעבן נאָך אַ שיינער ווייב — טראַכט איך אַמאָל, אָט וועט אַ דורכגייערין צוגיין צו מיר, איינבייגן זיך און אַ קוש טון מיר גלייך אין די ליפּן אַריין... יעטע צעלאַכט זיך וואָס לאַכסטו?

יעטע

וואָס אַ מענטשן קען איינפאַלן!

מ ל ך

שפּרינגט אַרונטער פון וועגל מיט כּוח

וואָס? עס קומט מיר ניט? מיט געשריי עס קומט מיר ניט?

יעטע

דערשראָקן פונם אופן ווי ער איז אַראָפּגעשפּרונגען

וואָס איז מיט אייך?

מ ל ך

מיט מער אימפעט

עס קומט מיר שטאַמלט אָט האָסטו אַפּילו מורא צו צו רירן זיך צו מיר... אפילו דאָ... פּויזע און אויף וואָס דאַרף איך מיין געלט? אויף וואָס? פאר אַזאַ ווי דו האָב איך עס געקליבן...

י ע ט ע

גייט צו נענטער צו אים

נו, זייט ניט אין כּעס. איך בעט אייך.

מ ל ך

ציטעריק

איך בין ניט אין כּעס. אַז דו רעדסט צו מיר ווייך, איז מיר אַזוי גוט... אַ גאַנץ לעבן, אַז איך וואַרט — אַי, יעטע, ווען דו האָסט מיך כאָטש , ביסעלע ליב —

זעצט זיך צוריק אויפן ווענגעלע

י ע ט ע

וואָס־זשע האָט איר אייך ווידער אַריינגעזעצט?

מ ל ך

מיט פאַרצווייפלונג

אַז איך זע דאָך: דו האָסט מיך ניט ליב —

י ע ט ע

איך וועל זיך סטאַרען —

מ ל ך

אַי, ניט גוט, יעטע... ביטער סטאַרען — פאַרשטייסט... ליב קריגן מיך... אָט — ווי מען האָט טאַקע ליב... פאַרשטייסט, ניט גלאַט אַזוי.

יעטע

מיר וועלן חתונה האָבן —

מלך

אודאי, אודאי — ווילסט טאַקע חתונה האָבן מיט מיר ?

יעטע

אַז איר וועט אויפגעבן דאָס בעטלעריי.

מלך

מיט יאוּש

אודאי, אודאי. אָבער האָסט דאָך מיך ניט ליב... פּויזע — גיב מיר אַ קוש, יעטע...

יעטע

נאָך אַן אָנגעשטרענגטער פּויזע

אַז איר זייט ניט געגאָלט -- און — אַזוי שמוציק —

מלך

דורך די ציין

גיב מיר אַ קוש אין מיין שמוציקן פּנים —

שפּרינגט אַרונטער פון וועגל הילד. לאָזט זיך צו יעטן, האָט גלייך חרטה און פאַלט אַריין ווידער אין וועגל

יעטע

מיט טרערן

זייט ניט אין כּעס אויף מיר.

מלך

איך בין ניט אין כּעס אויף דיר, ניט אין כּעס — קום ווילסט

אַ שיינעם פּנים, ווילסטו — און ווער וועט אַ קוש טון אָט דעם פּנים ? קלאַפּט זיך אַליין מיט דער פויסט אין די שלעפן אָט דעם אָ ? —

פויזע

י ע ט ע

טרעט צו פּאַמעלעך פון הינטנן אַרום, בייגט זיך אָן און גיט אים אַ קוש. טרעט אָפּ צוריק. פיינלעכע שטילקייט

מ ל ך

שווייגט לאַנג און זאָגט ווי אָן אַ קול

אַ דאַנק פאַר דער נדבה רופט זרח, קום אַרויס, זרח.

יעטע טרעט אָפּ. שטעלט זיך מיטן פּנים צום פענסטער. ז ר ח קומט אַריין, אויך מ י כ ה מיט אים

ז ר ח

אָט בין איך.

מ ל ך

מיר פאָרן, טו אָן ס'בלעכל.

ז ר ח

אָנגעטון, אָנגעטון.

שטעלט זיך הינטערן וועגל, האַלטן ביים אָפּגיין — עס לויפט אַריין —

מ י ר ל

אַ פאַרסאַפּעטע

חיים איז דאָ צוריק. חיים. און דער שטומער אויך:

מ ל ך

אַ בלייכער

ווען ? פון וואַנען ?

מירל

מען האָט אים געזען, חיימען אונטערן בריק. איך האָב גע־מיינט, אַז ער איז שוין דאָ אין שטוב.

מיכה

אַ געזונט אויף דיר פאַר דער בשורה, טאָכטער. דאַנקען גאָט, דאַנקען גאָט.

מלך

האַרט

וועסט צייט האָבן צו דאַנקען. צייט האָבן. אַ שמחה אויף איר. און ווער האָט דיר געזאָגט וועגן שטומען?

מירל

מען זאָגט אַזוי. נאָך פון נעכטן אָן, זאָגט מען, איז ער אונטער בריק.

מלך

מיט קרומעניש

מען זאָגט אַזוי. מען זאָגט אַזוי, אַלץ ווייסטו וואָס מען זאָגט!

מיכה

וואָס איז מיט דיר, מלך?

מלך

מיט געשריי

שווייג. קוקט לאַנג אויף יעטן. וועלכע שטייט שטייף ביים פענסטער די גאַנ־צע צייט. רעדט מיט ניט זיין קול יעטע.

יעטע

וואָס איז?

מלך

וואָס שווייגסטו? מיינע שילטערס זענען שוין דאָ צוריק. מיינע שילטערס... שווערע פויזע — צו מירלען ווער הייסט דיך קומען אַהער? איך האָב מיט אייך מיט קיינעמען ניט צוטון מער. מיט קיינעם ניט. איך נעם ביי אייך מער קיין חלק ניט. איז ווער דאַרף אייך דאָ?

מירל

מיט טרערן

וואָס טו איך אייך?

מלך

מיט אַ מאָדנער דרייסטקייט

קום, זרח. צום בריק קום. אַדרבא לאָמיר זען... פיר מיך...

מלך און זרח אָפּ

מיכה

מירעלע. הער ניט וואָס ער רעדט. הער אים ניט. מעגסט קומען אַהער... אַי וועלן מיר עס האָבן באַלד אַ גאַסט ביידע, מירעלע. זעסט, מירעלע, אַ מענטש טאָר זיך ניט מיאש זיין. האָסט געמיינט, אַז חיים וועט שוין מער קיינמאָל ניט קומען צו אונז.

מירל

וואָס שטייסטו עפּעס אַזוי, יעטע? ווילסט אַפילו ניט רעדן מיט מיר —

יעטע

אַך — — —

מ י ר ל

אזוי אויפגעפוצט ביזטו, און אזוי צוגעקליבן אין שטוב...

י ע ט ע

מיט א געשריי כמעט

אך — — —

מ י כ ה

וואס שרייט זי אזוי, וואס שרייט זי?... אך, רבונו־של־עולם, גאט הארציקער... אויף דיר איז זי אויך בייז, מירעלע? *קריכט ארום איבערן שטוב* צו איר וואס האסטו, הא? גזלנטע. יעטע שווייגט איך פרעג דאך. וואס ענטפערסטו ניט?

י ע ט ע

וואס חילט איר?

מ י כ ה

ענטפערן דארף מען א בליגדן, ענטפערן. וויל זיך זעצן אויפן בעט, *באפט זיך, אז מען טאר ניט, שפרינגט אפ* אי, יעטע, האסט ניט קיין רחמנות אויף מענטשן... קוים וואס מען שלעפט די פיס און די האסט קיין רחמנות ניט... *צו מירלען* ווייסט וואס, מירעלע, לויף אויך צום בריק. איך האב עפעס מורא קיין מהלוקות זאל צווישן יי ניט אויסברעכן. אדער, אז ניט — נעם מיך אויך.

מ י ר ל

צו וואס זאלט איר אייך שלעפן, זיידע. איך וועל אליין גיין.

מ י כ ה

טא לויף. לאז ניט חיימען זיך קריגן מיטן טאטן.

מירל אפ. יעטע שטייט ביים פענסטער ווי פריער

מ י כ ה

דרייט זיך אַרום איבערן שטול

גיב מיר עפּעס אויף וואָס צו זעצן זיך, יעטע. האָסט אַלץ איבער-געשטעלט. גיב עפּעס. אויפן בעט לאָזטו ניט. יעטע קערט זיך ניט אָפּ גיב עפּעס זאָג איך דאָך.

י ע ט ע

אָט איז אַ שטול.

מ י כ ה

קענסט ניט אוועקשטעלן אַביסעלע שטילער? זעצט זיך וואָס האָסטו צו איר?

י ע ט ע

וואָסווילט איר פון מיר? ווער טשעפּעט מירלען?

מ י כ ה

דאַנקען גאָט. אַבי חיים איז שוין צוריק. דאַנק דיר, רבונו-של-עולם פויזע אַ גלעזל טיי ווען דו מאַכסט מיר, יעטע. אין מויל טרוקן האַ, יעטע?

י ע ט ע

לאָזט מיך אָפּ, איך בעט אייך.

מ י כ ה

נו שאַ, שריי ניט. מען דאַרף ניט קיין טיי. מורמלט אויף מענטשן דאַרף מען רחמנות האָבן... פויזע ווי שפּעט איז? יעטע שווייגט ווי שפּעט איז?

י ע ט ע

איך ווייס ניט.

מ י כ ה

שיין אינדרויסן?

י ע ט ע

און אַז שיין?

מ י כ ה

איך פרעג דאָך, נזלנטע.

י ע ט ע

שיין. שיין.

מ י כ ה

די זון שיינט?

י ע ט ע

כליפּעט

שיינט, שיינט...

פאַלט צו מיטן פּנים צום שויב און וויינט שטיל

מ י כ ה

שטעלט זיך אויף אַ דערשראָקענער

דו וויינסט? יעטע -- דו? וואָס איז דיר?

י ע ט ע פאַרכאַפּט גלייך איר געוויין; — דרייט זיך איבערן שטוב. עס קומען אריין מ י ר ל און ח י י ם. אַן אָפּגעריסענער, אַ פאַרשטויבטער. י ע ט ע ניט ריכטנדיק זיך, שטויסט זיך אָן אָן אים שפּרינגט אָפּ צום טיר פון איר צימער

מ י ר ל

זיידע, אָט איז חיים. זיך צֵנבּאַגעגנט מיט אים.

מ י כ ה

חיים, זון מיינער.

ח י י ם

נעמט צרום דעם אלטן

יאָ, זיידע, איך.

מ י כ ה

און דעם סאַטן ניט באַגעגנט גאָר. ער איז דאָך אָוועק צום בריק דיך זוכן.

ח י י ם

ניט געזען אים.

מ י כ ה

עסע, וווּ ביסטו? חיים איז דאָך דאָ.

ח יים שטעלט אָן אויף אים אַ פּאָר אויגן, קוקט שטום און אָנ-געשטרענגט. יעטע ענטפערט אים מיט דער זעלבער שטומקייט. גייט אַריין אין צווייטן צימער שווייגנדיק

ח יים

וואָס מאַכסטו, זיידע? ביזט גאָר אין שטוב?

מ י כ ה

ביטאָ שוין קיין כח צו גיין אין גאַס, זונעלע... אַי, אַי, זונעלע, האָסט מיר אמתן נחת געבראַכט... און דער טאַטע איז אויס מענטש זינט דו ביזט אַוועק... דו ווייסט, חיימל, ער נעמט דאָך שוין ב"ה קיינעם ניט קיין חלק. אויפגעגעבן.

ח יים

יאָ?

מ י כ ה

אודאי. אודאי. איז וווּ ביזטו געווען? דערציייל. שוין אַ חודש צייט..

נו זעסט, מירעלע, דאַרף מען זינדיקן און דאגהנען. איך האָב אַלץ געטענהט צו דיר, פאַרליר ניט די האָפנונג, פאַרליר ניט נו, זעסטו... צו חיימען זי האָט דאָך דיך פון מ״ל ניט אַרויסגע-לאָזט די גאַנצע צייט... מירעלע, וואָס שווייגסטו, פרייסט זיך האַ?

מירל

דערשלאָגן

אָבער חיים פרייט זיך ניט מיט מיר...

מיכה

וואָס הייסט? חיים, וואָס זאָגט זי?

חיים

זעצט זיך אויפן בעט — פאַרטראַכט — פרעמד

איך ווייס ניט, זיידע,

מירל

עפּעס שווייגט ער נאָך מער ווי אַ מאָל. רעדט ניט צו מיר. איך לויף צום בריק — — ערשט איך באַגעגן אים אַהערגייענדיק איך דערפריי זיך אַזוי, און ער עפּעס מאָדנע —

חיים

שטיל

איר זייט אין כעס אויף מיר, מירל?

מיכה

וואָס רעדסטו, זון מיינער? פאַרוואָס זאָל זי זיין אין כעס אויף דיר. אַבי דו ביזט שוין געקומען... טאַקע אמת, חיים, דער שטו-מער איז אויך דאָ צוריק? ווער איז ער אַזוינס? האָט אויף אונז אַלעמען אַ מורא אָנגעוואָרפן —

חיים

איך פֿאַרשטיי ניט, זיידע, וואָס דו רעדסט.

מיכה

ער איז טאַקע אונטערן בריק, דער שטומער? האָסט אים געזען?

חיים

נו יאָ, איז וואָס? ער זיצט דאָרטן.

מיכה

איך האָב מורא, דער כּפּטע זאָל אויף אים ניט אָנפֿאַלן.

חיים

שטעלט זיך אויף, רעדט ווי אין צעמישעניש

עפּעס אַ מאָדנער ריח הערט זיך דאָ אין שטוב... און עפּעס שווינדלט אַזוי פֿאַר די אויגן... וואָס זייט איר אַלע אַזוי דער־שראָקן? ווייזט מיט דער האַנט אויפֿן טיר, ווו יעטע איז אַריין און זי איז שוין טאַקע דאָ די באַלעבאָסטע, האַ?... דורכויס אין זיידנס... צו מירלען וואָס מאַכט איר, מירל? איר זענט טאַקע אין כּעס אויף מיר?

מירל

שוין אַ צווייטן מאָל, אַז איר פֿרעגט. וואָס איך דאַרף דען זײַן אין כּעס אויף אײַך?

חיים

איך ווייס ניט, איר האָט געזאָגט, אַז איר האַלט זיך אויף בײַ הינדען. פֿאַרוואָס ניט דאָ?

מיכה

זי איז זייער קראַנק די אַלטע. גיט מירל אַכטונג אויף איר. אַ מלאך, זאָג איך דיר. ניט קיין מענטש.

ח י י ם

שוין לאַנג?

מ י כ ה

כמעט דער גאַנצער חודש זינט דו ביזט אַוועק. מירעלע, וואָס שווייגסטו? וואָס טוט זיך אַזוינס מיט אייך ביידן?

מ י ר ל

וו זייט איר געווען די גאַנצע צייט, חיים?

ח י י ם

וואָס מאַכט עס אויס וווּ? געווען... וואָס זי ליגט צו בעט די אַלטע הינדע? קען זיך ניט רירן? איז וואָס טוט איר, מירל, איר ראַמט איר שמוץ, איר רייניקט זי?...

מ י ר ל

בּי אודאי, מען טאָר ניט לאָזן אַ מענטשן אַליין וואַלגערן זיך...

ח י י ם

אַזוי מען טאָר ניט?...

צעלאַכט זיך מאָדנע

מ י כ ה

וואָס איז מיט דיר, חיים?

ח י י ם

קיין חערעם קריכן ניט אַרום אויף איר, אויף דער אַלטער הינבּן אויף דער מאַמען זענען יאָ אַרומגעקראָכן ווערעם... רייניקט אי די ווערעם, יאָ? רייניקט איר?...

מ י ר ל

בוגליעט זיך אין ווינקל, דערשלאָגן, איינגעבויגן

וואָס איז מיט אים, זיידע? ער רעדט אַזוי בייז און האַרט צו מיר... פאַרוואָס קומט עס מיר?

מ י כ ה

אַ פאַרלוירענער דרייט זיך אַרום, טאַפּט אין דער פינסטער

וואָס איז מיט אייך, קינדער? חיים, וואָס טוט זיך מיט דיר?

ח יי ם

זעט ווי צוגעקליבן דאָ איז... פאַרהענגלעך. אמתער יום־טוב -- און אַ ריח פון זייד הערט זיך — הערט איר ניט קיין ריח פון זייד? צו מירלען בייז וואָס וויינט איר? מיט געשריי וואָס וויינט איר אַלע אויף מיין קאָפּ?

מ י כ ה

טאַפּט אָן חיימען

וי רעדסטו דאָס צו איר? אַ מענטש וואַרט אויף דיר, האַפּט, לאָזט דיין נאָמען פון מויל ניט אַרויס. און דו — וואָס איז געוואָרן מיט דיר, גזלן? טאַפּט אָן מירלען נו שאַ, מירל —

מ י ר ל

לאָזט מיך זיידע. איך האָב ניט וואָס צו שטיין דאָ מער. לויפט אַרויסצוגיין אַ גוטן אייך, זיידע.

מ י כ ה

איכ'ל גיין מיט דיר, מירעלע. וואַרט, טאָכטער. פיר מיך צום בריק. אַוועק פיר מיך, אַוועק —

מירל נעמט דעם אלטן פאַרן אָרעם און ביידע אָפּ. חיים קוקט זיי נאָך מיט אַ ווייטאָגדיקן פּנים. זעצט זיך אַראָפּ אויפן בעט. שפּאַרט אָן דעם קאָפּ צום ווענטל. — פּויזע — עס קומט צרויס יעטע. בלייבט שטיין ביים טיש אויסגעצויגן, שלאַנק חיים קוקט אויף איר, שפּרינגט אויף פון בעט; צו צום טיר פון גאַס — שטייט

יעטע

וואָס שטייט איר ביים טיר? חיים שווייגט — יעטע אָדער קומט אַריין, אָדער — גייט אייך. חיים מאַכט אַ פּאָר טריט אינעווייניק. — יעטע וואָס האָט איר אויסגעגלאָצט די אויגן אויף מיר?

חיים

באַטראַכט נאָך אַמאָל דאָס הויז

שוין הייסט עס — — —

יעטע

וואָס?

חיים

שוין, הייסט עס... שוין געווען די חתונה?

יעטע

מיט אַ שמייכל

נאָך ניט.

חיים

ווען וועט זיין?

יעטע

ווען איך וועל וועלן.

חיים

אַזוי?... צוגעפּוצט, גבירישׁ...

י ע ט ע

געפעלט איך ניט?

ח יי ם

און דער טאַטע נאָך אַלץ אויפן וועגעלע?

י ע ט ע

יאָ.

ח יי ם

און — איר — אין זייד?...

י ע ט ע

יאָ, אין זייד. פויזע

ח יי ם

וואָסזשע זענט איר פאַרווייגט?

י ע ט ע

איך? עס דאַכט זיך אייך.

ח יי ם

איך זע דאָך.

י ע ט ע

צו וואָס זענט איר געקומען?

ח יי ם

אַ קוק טון.

י ע ט ע

איר האָט דאָך געזאָגט, אַז איר וועט קיינמאָל ניט קומען אַהער...

חיים

האָב איך ניט געהאַלטן וואָרט.

יעטע

איר זענט דאָך אַוועק פון דאַנען צוליב מיר, ווייל איר האָט מיך פייגט.

חיים

איצט נאָך מערער.

יעטע

פונדעסטוועגן געקומען אַ קוק טון, פאַרבענקט זיך — —

חיים

נאָך אייך?

יעטע

נאָך וועמען דען? נאָכן טאַטן? לאַכט, טיף שטעכיק דאָך ניט נאָכן טאַטן...

חיים

שווייגט. אַז ניט — וועל איך אייך... לאָזט זיך צו איר

יעטע

וואָס? שלאָגן? צו צו אים שלאָגט. איר האָט מיר שוין איינמאָל אַ שטויס געגעבן. איר ווילט נאָך אַמאָל? שלאָגט. איך האָב ליב איר זאָלט מיך שלאָגן...

חיים

צעטומלט

וואָס טוט זיך דאָ?

י ע ט ע

אָבער שיין בין איך, יאָ? איך געפעל אייך?

ח יי ם

מיט אַ געענדערטן טאָן

גייט אַוועק, איך בעט אייך.

י ע ט ע

און איר געפעלט מיר אויך.

ח יי ם

גייט אַוועק, זאָג איך אייך.

י ע ט ע

איר זענט זייער חושך. און אַזוי אָפּגעריסן געוואָרן. און אייערע אויגן זענען אָנגעצונדענע — איר געפעלט מיר. אייער טאַטע — ניט; איך האָב פּיינט אייער טאַטן. ווי אַ שפּין — — נאָך מער ווי איר האָט אים פּיינט.

ח יי ם

שווייגט. זאָג איך, ווייזט אויף אירע קליידער און דאָס? פאַרוואָס נעמט איר ביי אים?

י ע ט ע

די קליידער? פאַרוואָס ניט? עס קומט מיר.

ח יי ם

עס קומט אייך?

י ע ט ע

יאָ. עס קומט מיר. ציטערט מיטן גאַנצן גוף אייער טאַטע וויל ניט איך זאָל אים גלאַט אַזוי ווען עס איז אַ קוש טון — לאַכט נאָך שטעלי־קער ער וויל איך זאָל אים ליב האָבן, אויף אַן אמת — גיט מיר

אײערע אַ האַנט. גיט מיר... חיים רוקט זיך פון איר. איר האָט דאָך נאָך אויך קײנמאָל ניט געקושט קײן שײנע פרוי, קײנמאָל ניט... גיט מיר אַ קוש. חיים שטײט אַ שטומער מיט אויפגעעבערענטע אויגן. יע־טע צו צו אים — װײך, כמעט מיט געװײן גיט מיר אַ קוש, איר װילט דאָך מיך, נעמט מיך. נעמט מיך.

חיים

אָן אָטעם

גײט אַװעק פון מיר.

יעטע

איך האָב געװוּסט, אַז איר װעט קומען. מענטש נאַרישער. װעט װי שײן איך בין צוליב אײך... צוליב אײך, מענטש נאַרישער. חיים רירט זיך ניט נו, מיר זענען בעטלער, געװױנט צו בעטלען — נו בעטל איך: שענקט מיר אַ קוש, שענקט מיר.

חיים

פאַלט צו צו איר, קושט זי

יעטע נעמט אים אַרום מיט בײדע הענט, דריקט אים פעסט צו זיך. — באַפרײט איה. חיים שפרינגט אַפּ אויף עטלעכע טריט. בײדע שטום

יעטע

מאַכט אַ טראַט צו אים

חיים.

חיים

לאָזט מיך אַלײן, גײט צו זיך.

יעטע

מיט אַ טראַט אויף צוריק

אַ דאַנק פאַר דער נדבה...

ח י י ם

מיט אַ מאָדנער ווילדקייט

רייסט אַרונטער דעם זייד פון זיך. רייסט אַרונטער דעם זייד. פול דאָס הויז מיט זיין ריח. פאַרטרייבט זיין ריח, פאַרטרייבט..

עס דערהערט זיך אַ גרויסער טומל הינטערן טיר. ז ר ח שפּאַנט אַריין ניט טויט ניט לעבעדיק.

ז ר ח

גייט, לויפט. אויפן גאַס. מענטשן אַרום. מלך —

ח י י ם

וואָס געשען, רעד —

ז ר ח

חיים. חיים. דער טאַטע דיינער. אויף דער מלוכה. אָפּגענומען אַלע אברים. קען ניט אַרונטער פון דער מלוכה —

ח י י ם

כאַפּט זיך פאַרן קאָפּ

יעטע.

חיים און יעטע לויפן אַרויס. ז ר ח אַליין, — מענטשן טראָגן אַריין מ ל כ ן צוזאַמען מיטן שטול, מען נעמט אים אַרונטער און מען לייגט אים אַרויף אויפן בעט. י ע ט ע, ח י י ם, מ י ר ל און מ י כ ה און נאָך אַ ר ע מ ע ל י י ט קומען אַריין מיט געוויין.

מ ל ך ליגט אויפן בעט

מ ל ך

ליגט אויפן בעט, רירט ניט מער קיין אבר, רעדט שטיל

זאָל מען ניט וויינען. ס'ווערט שטיל — וואו איז חיים? חיים.

חיים

גייט צו

טאַטע.

מלך

איצט ווייס איך שוין, ווער דער שטומער איז... חיים, זון מיינער.

חיים

אָט בין איך, טאַטע.

מלך

קוים האָט ער רעדט, ציילט די ווערטער

אָבער איצט בין איך שוין ניט קיין פֿאַלשער, האַ?!.. אַן אמתער? —

חיים פאלט צו צו אים מיטן גאַנצן גוף

פאָרהאַנג.